

Tisdagen den 27 mars

Kl. 15.00

*Om lämpligheten
av vissa
handelspolitiska
avtal*

§ 1 Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens kammare

Härmed anhåller jag om fortsatt ledighet under perioden den 1 april – den 15 juni 1979 för att upprätthålla tjänsten som statssekreterare i statsrådsberedningen.

Stockholm den 14 mars 1979

Daniel Tarschys

Till riksdagens kammare

På grund av fortsatt offentligt uppdrag anhåller jag om tjänstledighet från mitt riksdagsuppdrag fr. o. m. den 1 april t. o. m. den 30 september 1979.

Stockholm den 20 mars 1979

Inga Thorsson

Kammaren biföll dessa ansökningar.

Talmannen anmälde att *Ylva Annerstedt* (fp) och *Lars Ulander* (s) skulle tjänstgöra för *Daniel Tarschys* resp. *Inga Thorsson* även under deras fortsatta ledigheter från riksdagsmannauppdragen.

§ 3 Om lämpligheten av vissa handelspolitiska avtal

Handelsministern HADAR CARS erhöll ordet för att besvara *Kjell-Olof Feldts* (s) den 12 mars anmälda fråga, 1978/79:422, och anförde:

Herr talmän! Kjell-Olof Feldt har frågat mig om jag anser det lämpligt att genom handelspolitiska avtal föregripa riksdagens behandling av de handelspolitiska frågorna på tekoområdet, som aktualiseras i regeringens proposition om åtgärder för tekoindustrin.

Bakgrunden till Kjell-Olof Feldts fråga är att han fått uppgift om att textilbegränsningsförhandlingar mellan Sverige och Hongkong skulle pågå och att dessa skulle syfta till att få till stånd ett tvåårigt avtal, medan avtalen hittills varit ettåriga.

Situationen när det gäller Hongkong är att nuvarande avtal, som är på 15 månader, löper ut den 31 mars 1979. Mina medarbetare tog därför kontakt med Hongkong i december förra året för att fastställa förhandlingstidpunkt. Förhandlingar har nu förts, vilka lett fram till ett nytt avtal. Avtalet är

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om lämpligheten
av vissa
handelspolitiska
avtal*

tvåårigt. Förhandlingarna avslutades i Köpenhamn den 9 mars 1979, dvs. samma dag som Kjell-Olof Feldt ställde sin fråga till mig. Om vi inte förfarit på det sätt jag beskrivit skulle ett avtalslöst tillstånd ha inträtt den 1 april 1979 och således tekoexporten från Hongkong till Sverige kunnat ske utan begränsningar. Jag hoppas Kjell-Olof Feldt håller med mig om att detta inte är något önskvärt alternativ.

Den allmänna situationen när det gäller våra tekobegränsningar är att vi nu har begränsningsavtal med 14 lågprisländer förutom de begränsningar vi har mot statshandelsländerna. Avtalen löper ut vid olika tidpunkter under innevarande år och måste då omförhandlas. En sådan omförhandling kan innebära flera förhandlingskontakter och dra ut flera månader efter det att den första kontakten tas. Det är alltså ett komplicerat förhandlingsarbete som det rör sig om, och det är ett arbete som sker fortlöpande över hela året. Det är inte möjligt att helt plötsligt avbryta denna verksamhet, och det tror jag Kjell-Olof Feldt med sina tidigare erfarenheter är väl medveten om.

Skall en policyförändring göras i vår inställning till avtalens innehåll och utformning etc., får denna genomföras successivt i de förhandlingar som aktualiseras efter ett sådant beslut. F. n. gäller emellertid i vår handelspolitik på tekoområdet de riktlinjer som regeringen redovisat i proposition 1977/78:42 och som riksdagen godkänt. Det är denna politik som fullföljs i de pågående eller nyligen avslutade förhandlingarna med lågprisländer. Det finns enligt min mening goda såväl legala som sakliga skäl att fortsätta efter de riktlinjer som redovisades i nyss nämnda proposition, och regeringen har heller inte föreslagit någon ändring i detta avseende i den proposition om åtgärder för tekoindustrin som nyligen förelagts riksdagen. Om detta blir det tillfälle att utbyta synpunkter senare i samband med riksdagens behandling av proposition 1978/79:145. Det kan emellertid konstateras att den politik som följs inneburit att vi numera ingår avtal som omfattar betydligt fler varor än tidigare och även inneburit nedskärning i tekoimporten från de största exportländerna. De nu avslutade förhandlingarna, som Kjell-Olof Feldt hänvisar till, har resulterat i att förra årets nedskärningar från Hongkong nu följs av en ytterligare nedskärning av det tillgängliga exportutrymmet med ca 5 %.

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret.

Det är så, herr talman, att herr Cars proposition om tekopolitiken i väsentliga avseenden avviker från riksdagens beslut från december 1978. Det mest uppseendeväckande är att propositionen inriktar politiken på en fortsatt neddragning av den svenska tekoindustrins produktionskapacitet, medan riksdagen beslöt att politiken skulle inriktas på att i huvudsak bevara den produktionskapacitet som f. n. finns i landet. Herr Cars måste alltså redan innan propositionen hade lagts fram ha varit medveten om att riksdagen kunde komma att besluta om betydelsefulla förändringar av den tekopolitik som föreslås i propositionen. De motioner som nu har framlagts bekräftar detta.

*Om lämpligheten
av vissa
handelspolitiska
avtal*

Ett centralt inslag i politiken på det här området är handelspolitiken, i synnerhet vår importpolitik gentemot de s. k. lågprisländerna. I propositionen avvisas varje egentlig förändring av importpolitiken. Med handelsministerns utgångspunkt, att tekoindustrin skall fortsätta att krympa, kan den inställningen vara förståelig. Men den är absolut inte förenlig med den av riksdagen beslutade målsättningen om en i huvudsak oförändrad produktionskapacitet. Därför är det anmärkningsvärt att herr Cars genom ett tvåårigt avtal med Hongkong, den största tekoexportören till vårt land, i realiteten binder upp vår handelspolitik för avsevärd tid framåt.

Men det är, herr talman, ännu mer anmärkningsvärt att handelsministern uppenbarligen inte riktigt förstår vilket problem vi har att diskutera. Det gäller inte det självklara att avtalet med Hongkong måste förlängas – därom råder ingen oenighet – utan frågan är: Varför förlänga avtalet på två år, herr Cars? Den nya principen för våra begränsningsavtal, som hittills har varit ettåriga, väljer herr Cars att introducera just i det skede då riksdagen har att pröva principerna för vår handelspolitik.

Antag, herr Cars, att riksdagen vill – vilket föreslås i motioner från åtminstone två riksdagspartier – att vi övergår till importlicensiering, eventuellt tillsammans med s. k. globalkvoter. Hur skall vi då förfara med importen från Hongkong, som herr Cars nu har bundit upp i ett exportbegränsningsavtal fram till april 1981? Det går nämligen inte, såvitt jag förstår, att införa importlicenser, om det samtidigt finns ett avtal som bygger på den rakt motsatta konstruktionen, nämligen att det är exportlandet som fördelar exportlicenser.

Denna uppenbara motsättning har alltså skapats genom att man av någon anledning har velat ha ett tvåårsavtal med Hongkong. Det var detta jag ville att handelsministern skulle försöka reda ut i sitt svar, men det gjorde han inte.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Begränsningsavtalen har inte, som Kjell-Olof Feldt sade, varit ettåriga tidigare. Det nuvarande avtalet med Hongkong, som löper ut den 31 mars, är på 15 månader. Det föregicks av ett avtal på 18 månader, vilket var ingånget under den socialdemokratiska regeringens tid. Jag kan inte begära att Kjell-Olof Feldt skall komma ihåg allt vad som hänt under den socialdemokratiska regeringens tid, inte ens att han skall komma ihåg allt vad som behandlats i det departement där han varit statsråd, men jag kan i varje fall uttrycka förhoppningen att han fortsättningsvis sätter sig in i vilka avtal som ingåtts under den tid han själv och hans kolleger haft ansvar för departementet.

Det är naturligt att vi har haft de här varierande längderna på avtalen. Vi fastställer ju inte ensamma avtalsperiodernas längd, utan vi har också motparter i förhandlingarna, och de har många gånger egna önskemål i dessa avseenden. Detta blir därför helt naturligt ofta en förhandlingsfråga. Till detta kommer att vi nu vet att det nya begränsningssystemet, som började tillämpas för drygt ett år sedan, fungerar någorlunda hyggligt.

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om lämpligheten
av vissa
handelspolitiska
avtal*

Mot den bakgrunden har jag funnit det klokt att försöka ingå avtal för längre perioder än ett år. Det är i längden inte rimligt att årligen omförhandla 14 eller i framtiden möjligen ännu flera avtal. Med tanke på att varje omförhandling genomsnittligt kräver flera förhandlingsomgångar skulle en sådan ordning innebära att många medarbetare på handelsdepartementet var i ständiga förhandlingar nästan året om. Så korta avtalsperioder som ett år medför också att stor osäkerhet blir för handen.

Jag vill slutligen framhålla att textil- och konfektionspropositionen syftar till att behålla och förstärka en livskraftig och konkurrenskraftig svensk tekoindustri.

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Herr Cars är ledamot av en mycket svag minoritetsregering. Denna minoritetsregering väljer att gå emot ett av riksdagen tidigare fattat beslut, nämligen beslutet om inriktningen av vår tekopolitik. När han gör detta borde han rimligen förutse att riksdagen kan vilja ändra på något i hans proposition. Han borde då också ha sagt sig att, för att arbetsförhållandena mellan regering och riksdag skall vara de bästa möjliga, riksdagen bör lämnas maximalt handlingsutrymme för den händelse riksdagsmajoriteten skulle vilja göra någonting annat. Det är det frågan gäller, inte tjänstemännens arbetsbörda, inte huruvida vi tidigare hade ett avtal på 15 eller 18 månader. Just i detta läge skulle handelsministern ha varit försiktigare än någonsin med att binda upp vår handelspolitik på det här området, nu när en majoritet i riksdagen har väckt två motioner, som går ut på en ändring av handelspolitiken. Därför måste jag upprepa min fråga, och det är snart handelsministerns skyldighet att ge oss ett klart besked: Hur skall vi förfara med Hongkong, om riksdagen i maj eller juni fattar beslut om att införa importlicensiering när det gäller lågprisländerna, byggd på en global kontingent eller liknande? Hur skall vi då göra med herr Cars avtal, eftersom det förlägger licensieringsfrågan till Hongkong och inte till Sverige? Handelsministern borde ha tänkt på detta, innan han träffade avtalet med Hongkong. Det vore lämpligt att nu redovisa för oss hur vi skall göra med det träffade avtalet.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Avtalen löper med olika längd, varför det ständigt kommer att finnas avtal som löper över den period då riksdagen möjligen har fattat ett nytt beslut i tekofrågan. Det är alltså inte fråga om någonting i princip speciellt. Avtalet är något längre men avviker ingalunda på något väsentligt sätt från den tidigare tillämpade praxisen.

Jag vill också fråga Kjell-Olof Feldt: Hur tänker man över huvud taget göra, om riksdagen skulle fatta beslut som strider mot de avtal som Sverige tidigare har ingått? Det får faktiskt i så fall särskilt övervägas.

KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Läget är alltså det att avtalet löper fram till april 1981. Jag kan svårligen tänka mig att man kan lägga om handelspolitiken snabbare än på ett halvår. Möjligen kan det ske på ett år. Men inom den tiden borde det vara möjligt. De avtal som jag känner till löper ut under våren 1980. Allt detta hade det varit möjligt att förena med en omläggning av handelspolitiken.

Men jag tror inte, herr talman, att det är värt att fortsätta det här meningsutbytet längre. Det är alldeles uppenbart att herr Cars inte hade tänkt på att den här konsekvensen kunde uppstå. Jag vill bara ge ett råd, och det skulle jag vilja ge samtliga ledamöter i den nuvarande regeringen: När ni lägger fram propositioner för vilka ni redan från början vet att det saknas underlag i riksdagen, var då litet varsamma med administrativa beslut, som binder upp riksdagsmajoriteten. Ni skall väl ändå försöka överleva nu när våren kommer.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om regeringsåtgärder för att efterforska en i Buenos Aires försvunnen flicka

Utrikesministern HANS BLIX erhöll ordet för att besvara *Mats Hellströms* (s) den 12 mars anmälda fråga, 1978/79:421, och anförde:

Herr talman! Mats Hellström har ställt en fråga till mig rörande en femårig argentinsk flicka, som är försvunnen sedan hon år 1977 greps av polisen i Buenos Aires tillsammans med sin mor. Modern och barnet är båda argentinska medborgare. Flickans farmor har fått politisk asyl i Sverige. Frågan lyder: Avser den svenska regeringen att genom ambassaden i Argentina eller på annat sätt aktivt söka utröna var den försvunna femåriga flickan Jorgelina Planas kan finnas?

I Argentina har under de senaste åren tusentals människor kidnappats och, som det heter, försvunnit. Regeringen fördömer denna form av förtryck, som naturligtvis är särskilt upprörande när den drabbar barn.

Vad beträffar det fall som Mats Hellström tar upp gjorde ambassaden i Buenos Aires redan år 1977 efterforskningar på grundval av de upplysningar som farmodern lämnat. Inom ramen för de möjligheter som står ambassaden till buds kommer den att fortsätta sina ansträngningar i fallet.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag får tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

”En enskild död framför exekutionsplutonen kan framkalla en världsomfattande skandal. Men med de tusentals försvunna människorna finns alltid den bekväma osäkerheten. Det finns inget brott att rapportera eller förklaringar att ge.” – De här raderna har skrivits av den latinamerikanske författaren Eduardo Galeano, och med dem inleds den dossié som Amnesty International har gett ut om småbarn som har försvunnit i militärdiktaturens

Nr 113

Tisdagen den
27 mars 1979

Om regeringsåtgärder för att efterforska en i Buenos Aires försvunnen flicka

Tisdagen den
27 mars 1979

Om regeringsåtgärder för att efterforska en i Buenos Aires försvunnen flicka

Argentina. Det är ju inte bara vuxna som har arresterats och dödats. I många fall vet man att småbarn har försvunnit i samband med att deras föräldrar har gripits av militären eller polisen, dödats eller arresterats. Barnens öde är sedan okänt. Utöver de 15 000–20 000 försvunna i Argentina som Amnesty räknar med finns det vidare många tusental argentinska medborgare som man säkert vet har dödats eller fängslats.

Bland de försvunna finns alltså också många småbarn. Amnesty har nu samlat en dossié över 65 fall, där man vet att barnen var tillsammans med sin mamma eller pappa när mamman eller pappan togs av polis eller militär, fängslades eller dödades. Några av dessa barn har sin närmaste anhörige i frihet här i Sverige. Det gäller bl. a. Jorgelina Planas, som greps i Buenos Aires 1977. Inga spår av flickan finns sedan det tillfälle då polisen grep hennes mor. Flickan var då tillsammans med modern. Flickans närmaste anhörig som finns i frihet är farmodern, som har getts politisk asyl i Sverige. Hon har också varit i kontakt med svenska UD.

Nu konstaterar utrikesministern att man inom ramen för de möjligheter som står ambassaden till buds kommer att fortsätta sina ansträngningar i fallet. Eftersom farmodern bor i Sverige och är den närmaste anhöriga finns det ingen annan myndighet som kan utröna den här flickans öde än just de svenska myndigheterna, det svenska utrikesdepartementet. Därför vill jag fråga utrikesministern om han i de fortsatta ansträngningarna – med hänsyn till vad jag här har sagt – kommer att ge det här fallet prioritet och om han avser att vid upprepade tillfällen återkomma till den argentinska regeringen och aktivt söka utröna flickans öde.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Utrikesförvaltningen ägnar all den kraft som vi kan åt detta och liknande fall, där det finns svenska anknytningar, och vi gör de framställningar och efterforskningar – i Argentina och ibland på andra håll – som det är möjligt att göra med hänsyn till existerande lagar och bestämmelser i de aktuella länderna. Det gäller även detta fall.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tolkar utrikesministerns svar positivt, dvs. att han avser att aktivt återkomma till den argentinska regeringen. Skall det finnas några möjligheter att över huvud taget spåra några av dessa tusentals försvunna krävs en enveten och upprepad opinionsbildning, det vet vi alla. Jag tolkar utrikesministerns svar positivt: att UD är berett att aktivt ta sig an fallet med den här femåriga försvunna flickan. Svenska UD är ju den enda myndighet som eventuellt kan hjälpa flickan, eftersom hennes närmaste anhörig i frihet finns i Sverige.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om åtgärder med anledning av diskriminering av kvinnor i Iran, m. m.

Nr 113

Tisdagen den
27 mars 1979

Utrikesminister HANS BLIX erhöll ordet för att besvara *Jörn Svenssons* (vpk) den 14 mars anmälda fråga, 1978/79:430, och anförde:

Herr talman! Jörn Svensson har under hänvisning till de inrikespolitiska omvälvningarna i Iran frågat mig vad regeringen avser att göra med anledning av återupplivandet av barbariska kvinnofientliga åtgärder i Iran och med anledning av avrättningarna av homosexuella i landet.

De uppgifter som kommit från Iran om avrättningar efter summariska rättegångar och om en negativ syn på kvinnans frigörelse är mycket oroväckande. Redan i december förra året och nu senast i utrikesdebatten uttalade jag här i riksdagen farhågor för att den politiska utvecklingen i Iran skulle ta en vändning som leder till nya former av ofrihet och sociala orättvisor. Statsministern har vidare för någon månad sedan i ett telegram till premiärministern i den provisoriska iranska regeringen väddjat att de personer som fängslats erhåller rättegångar som står i överensstämmelse med internationellt accepterade rättsregler.

Premiärminister Bazargan har tagit avstånd från de s. k. revolutionära domstolarnas verksamhet. I rådande politiska läge har han uppenbarligen inte kunnat förhindra summariska rättegångar med efterföljande avrättningar. Ej heller har den provisoriska regeringen kunnat förhindra förföljelser av kvinnor som demonstrerar för rättigheter, vilka för oss är självklara.

Kampen för ett samhälle där de medborgerliga fri- och rättigheterna garanteras och respekteras har vårt fulla stöd. Den måste föras av det iranska folket självt. Men vi kan och bör ge uttryck för vår mening. Inte minst när det gäller kvinnornas ställning är det min förhoppning att den internationella opinion som nu växer fram till stöd för de iranska kvinnorna skall bidra till att utvecklingen går vidare mot jämlikhet, jämställdhet och frigörelse.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Jag har inte någon allvarligare invändning emot innehållet i svaret, men jag vill ändå gärna utveckla det tema som jag tagit upp i min fråga.

Regeringens utgångsläge i detta sammanhang är kanske litet besvärligt. Tyvärr har de svenska regeringarna inte varit speciellt aktiva när det har gällt förtrycket i Iran under olika perioder. Den föregående utrikesministern Karin Söder framförde aldrig någon direkt kritik av de mycket allvarliga förhållanden som rådde under schahregimen. Folkpartiregeringen var väl också ganska passiv inför det hårdnande läget i den islamitiska revolutionens begynnelsekedje. När statsminister Ullsten besökte president Carter gjorde han dessutom ett uttalande som innehöll en enligt min mening olycklig passus om att utvecklingen i Iran skulle stabiliseras på det dåvarande stadiet – något som den nuvarande regimen i Iran inte kan vara särskilt trakterad av, eftersom han måste ha menat premiärminister Bakhtiars regering.

För en regering som har varit så återhållsam och passiv inför synnerligen

*Om åtgärder med
anledning av di-
skriminering av kvin-
nor i Iran, m. m.*

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder med
anledning av di-
skriminering av kvin-
nor i Iran, m. m.*

brutala förtrycksåtgärder och som uttalat sig bara när den någon gång tvingats till det, och då i en mycket allmän form, är det naturligtvis litet känsligt att nu angripa en regim som väl ändå, jämfört med vad som tidigare har varit, måste anses representera ett konstitutionellt och demokratiskt framsteg av betydande mått. Men detta hindrar inte att man kan bedriva en diplomati av en något mera skapande typ. Man behöver nämligen då inte bara inskränka sig till rena protester, dvs. till negativa opinionsyttringar, utan man kan på lämpligt sätt låta den iranska regeringen och dess representanter få veta att man på svenskt håll betraktar schahens störtande som ett framsteg och att man här har en positiv grundinställning till de tankegångar som den nya regimen i vissa stycken representerar. Samtidigt kan man framhålla att de attityder som skymtar mera i periferin av detta specifika islamitiska åsiktschema, och som har tagit sig de uttryck som jag här har påtalat, hotar att skada den nya regimens anseende och rykte som en bärare av progressiva reformer. Man kan således genom en lämplig kombination av diplomatiska uttryckssätt och meningssyttringar, men utan att med hänsyn till vad som tidigare har förekommit skapa missförstånd, ändå markera var man står.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Jörn Svensson ville kritisera både Karin Söder och folkpartiregeringen. Jag tycker att han kanske skall vara litet försiktig i det hänseendet. Låt mig bara erinra om, Jörn Svensson, att när jag i december i en debatt med Jörn Svenssons partikamrat Bertil Måbrink påtalade att det inom det religiösa ledarskapet i Iran fanns värderingar vad gäller kvinnans jämställdhet som var oss främmande, så ifrågasatte Bertil Måbrink det. Min uppfattning om de religiösa ledarnas syn på kvinnan var enligt herr Måbrink bara resultatet av internationella massmedias försök att utpeka dessa som reaktionära. Enligt Bertil Måbrink skulle de mest framträdande religiösa ledarna mena "att kvinnan skall ha jämlikhet och att hon skall ha samma ställning som mannen i det samhälle som man vill skapa i Iran efter diktaturen".

Jag tycker att efter det uttalandet från en vpk-kamrat skulle Jörn Svensson vara litet försiktig med kritiken.

Men låt mig sluta med att säga att jag inte är oense med Jörn Svensson i vad han föreslår att vi skall inta för hållning. Jag tycker att uttrycket "skapande diplomati" är en ganska bra term. En sådan diplomati ansluter jag mig gärna till och vill gärna representera den i det svenska utrikesdepartementet.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Man skall akta sig för att lösrycka saker och ting ur deras sammanhang. Det var så att de krafter som gärna ville se en stabilisering av schahregimen och ett undertryckande av reformsträvanden de facto har, som Bertil Måbrink påpekat, begagnat sig av vissa i och för sig kritiska och negativa moment som finns hos en del av de politiska krafter som bär upp revolutionen i Iran för att bedriva en propaganda som är oproportionerlig och som syftar till att misskreditera hela den iranska revolutionen. I så måtto har

Bertil Måbrink rätt. Men som jag har påpekat – och som jag också erkänner är en svårighet för en regering som den svenska – så finns det en dubbeltydighet. Det finns krafter inom den iranska revolutionen som är på det klara med dessa missförhållanden, men det finns också krafter som representerar direkt reaktionära strävanden. De är kanske inte reaktionärare än den tidigare regeringens strävanden, men man kan säga att de är mer manifest demonstrativa när det gäller inställningen till kvinnors frigörelse, till homosexuella osv. Det är en mer extrem flygel bland de ideologiska och organisatoriska krafter som bär upp den iranska revolutionen.

Det är detta litet komplicerade mönster som gör att man, som jag sade, måste bedriva en skapande diplomati, dvs. man kan ta klar ställning för den iranska revolutionen och därmed markera att man inte längre har den passiva inställning som svenska regeringar har haft till förtrycket under schahregimen, i fråga om vilken de varit onödigt återhållsamma enligt min uppfattning. Samtidigt kan man kritisera avarter och extrema varianter som man menar är stridande mot de principer som man vill upprätthålla. Och man kan göra det på sådant sätt att det framgår att man menar att man gör det i positivt, konstruktivt syfte därför att extrema uttryck skadar den regims anseende som man är mån om att upprätthålla en god kontakt med.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Jag konstaterar med sorg i hjärtat att den analys av de revolutionära krafterna som vi gjorde var mera träffande än den som Jörn Svenssons partikamrat gjorde när jag senast debatterade frågan med honom.

Jörn Svensson och jag är fortfarande eniga beträffande den skapande diplomatin.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! När utrikesministern nu använt den tidigare debatten mellan honom och Bertil Måbrink för att i viss mån komma bort från det egentliga huvudämnet, har han såvitt jag kunnat inhämta gett ett något ensidigt referat. Bertil Måbrink har i den debatten klart markerat att det också finns reaktionära moment i det ideologiska och politiska schema som bär upp den iranska revolutionen. Men vad han syftade till var att man icke fick använda dessa moment i en internationell propaganda som i praktiken syftar till att kämpa för schahregimen och emot revolutionen och hela det reformarbete som den ändå i väsentliga stycken står för.

Den enda kritik som jag har att framföra mot utrikesministerns ursprungliga svar – vilket är det som vi egentligen skall debattera – är att det är något vagt. Jag vill därför efterlysa ett svar på frågan, om han avser att ta upp den tanke med den s. k. skapande diplomatin som vi har diskuterat.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om viseringsavtalet
med Polen*

Utrikesministern HANSBLIX erhöll ordet för att besvara *Rolf Hagels* (apk) den 19 mars anmälda fråga, 1978/79:443, och anförde:

Herr talman! Rolf Hagel har med anledning av debatten om viseringsfrihetsavtalet med Polen frågat om jag anser att resp. staters suveränitet i fråga om rätten att avvisa vissa resenärer är till förfång för viseringsfrihetsavtalets tillämpning.

I svar på en annan fråga den 2 mars har jag för riksdagen redovisat regeringens syn på tillämpningen av 1974 års viseringsfrihetsavtal med Polen. Jag påpekade därvid att enligt 4 § i avtalet bestämmelserna i överenskommelsen "icke begränsar vardera statens rätt att vägra inresa i eller vistelse på dess område för medborgare i den andra staten av skäl som anges i dess lagar och andra författningar". Vardera staten kan alltså utöva sin suveränitet för att avvisa medborgare från den andra staten. På svensk sida har vi utövat denna rättighet och därvid följt utlänningslagens bestämmelser. Vi har alltid varit beredda att redovisa skälen för avvisningarna. Vi har givetvis aldrig bestridit Polens rätt att enligt avtalet avvisa svenska medborgare. Vad vi reagerat mot är att dessa avvisningar till sin helt övervägande del avsett svenska medborgare av judisk börd som kommit hit från Polen. De polska myndigheterna har ej heller velat redovisa skälen för avvisningarna i de enskilda fallen. Vi anser inte att denna tillämpning står i god överensstämmelse med viseringsfrihetsavtalets anda.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är naturligtvis den kampanj som organiseras av vissa krafter i vårt land i syfte att försämra relationerna mellan Sverige och Polen. Att ett tidigare statsråd ser som sin uppgift att provocera fram störningar mellan Sverige och Polen gör inte saken bättre – detta kan ju heller inte ha bidragit till att vidareutveckla och förstärka det goda förhållande som trots allt har vuxit fram mellan de båda länderna.

Vi har genom åren fått ett väsentligt ökat utbyte med Polen. I början på 1970-talet reste ca 15 000 svenskar per år till Polen, men år 1978 reste 85 000 svenskar dit och 26 400 polacker besökte Sverige. Det är denna utveckling som NATO-vänner och det kalla krigets aktivister inte kan tåla och acceptera. Att kampanjen dessutom har en sådan utformning att man försöker framställa Polens folk och dess regering såsom antisemiter gör verkligen inte saken bättre. Polens insatser och dess motståndsrörelsers arbete för att under kriget rädda människor av judisk härkomst har fått internationellt erkännande. Det har beräknats att 100 000 å 120 000 judar blev räddade på grund av den polska motståndsrörelsens kamp. Alla dessa räddningsaktioner var förenade med uppenbar risk för livet, och i många fall fick också de som utförde dem betala med sitt liv.

Det är med detta som bakgrund som det framstår som nästan groteskt att

företrädare för exempelvis folkpartiet, som satt med i den svenska samlingsregeringen under kriget, vid vårt lands gränser tillbakavisade många, bl. a. judiska flyktingar, fastän en sådan tillbakavisning innebar att man då skickade dem rätt in i nazistiska koncentrationsläger och gaskammare.

Nu ämnar jag naturligtvis inte lägga utrikesministern till last vad hans f. d. partiledare säger och gör, men jag anser att det hade varit på sin plats att utrikesministern klart hade sagt ifrån, när han intervjuades av olika massmedia, att det är en självklar rätt för vart och ett av länderna – för Polen såväl som för Sverige – att avvisa besökare som resp. land icke anser önskvärda. Dessutom borde utrikesministern ha berättat att Sverige vid sin gräns avvisar fler polacker än vad Polen avvisar svenskar liksom att bland dem som avvisas från Sveriges gräns också finns människor av judisk härkomst. Vi avvisade år 1978 vid svensk gräns 100 av 26 400 besökare från Polen. Polen avvisade 90 av 85 000 besökare från Sverige. Sverige avvisade alltså även reellt 10 fler än Polen. Procentuellt avvisade vi tre gånger så många polacker vid svensk gräns som man vid polsk gräns avvisade svenska besökare.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Rolf Hagel och den svenska regeringen har en gemensam utgångspunkt; vi vill främja förbindelserna mellan Sverige och Polen. Men Rolf Hagel och den svenska regeringen skiljer sig fundamentalt när det gäller synen på avvisningarna enligt viseringsfrihetsavtalet.

Låt mig ta ett exempel. Förra veckan inträffade följande avvisningsfall – jag redogör nu för de uppgifter som jag har tillgängliga:

Ett svenskt par av polsk härkomst – mannen jude – begav sig med färjan till Polen för att besöka hustruns moder, som var mycket svårt sjuk. Båda avvisades. Hustrun uttryckte för gränskontrollören sin vrede och förtvivlan häröver. Mannen sändes tillbaka till Sverige. Hustrun togs i förvar och ålades 24 000 zloty i böter. Hon sattes i en cell, där hon fick bröd och vatten, och visades därefter ut ur Polen. Modern dog under tiden. Kvinnan återvände till Sverige i så chockat tillstånd att man vid den svenska tullen trodde att hon var narkotikapåverkad och sände henne till sjukhus. Hon vårdas fortfarande där.

Enligt Rolf Hagel skulle vi, om jag förstår honom rätt, i ett fall som detta bara säga: Utmärkt – det är Polens suveräna rätt att avvisa besökare.

Enligt mitt förmenande visar detta fall att när avvisningar sker på grunder som ter sig obegripliga eller på ett sätt som framstår som inhumana eller som diskriminerande mot judar, så leder avtalet till friktioner mellan länderna i stället för till ökad förståelse. Vi måste givetvis reagera när tillämpningen av avtalet leder till händelser av det här slaget.

Det har inte sänkts positiva inslag. Vi har hört från de polska myndigheterna att man avser att korta ner listorna över personer som man inte vill släppa in i landet. Vi har också fått beskedet att man är beredd att ompröva en rad fall. Men vi vill gärna se att detta tillämpas i praktiken, innan vi uttalar någon mera positiv uppfattning om avtalet, som nu är en belastning.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talmån! Jag tänker inte gå i svaromål beträffande det fall som här relaterades och antagligen byggde på uppgifter i någon tidning, som anser att den sitter inne med riktiga uppgifter. Jag kan inte bemöta detta, eftersom jag inte har de uppgifterna.

Jag vill däremot ställa frågan till statsrådet: Hur vet statsrådet att man vid polsk gräns avvisar människor på grund av deras judiska härkomst? Vad jag vet finns det i polska pass ingen J-stämpel. Jag antar att det inte heller i den nya regeringens svenska pass finns några sådana uppgifter. Jag vill alltså påstå att det bland dem som avvisats vid svensk gräns också finns människor av judisk härkomst. Kan man härav dra slutsatsen att dessa människor avvisats av antisemitiska skäl? Och med vilken rätt kan en sådan beskyllning läggas på den polska regeringen?

Som jag sagt tidigare tycker jag att det hade varit rejält och bra för relationerna mellan våra båda länder om utrikesminister Blix när han fick möjligheter härtill i massmedia hade klargjort hur det ligger till med utvisningarna och framhållit att Sverige faktiskt är det av de båda länderna som avvisar de flesta besökarna – även när det gäller besökare av judisk härkomst. Detta är alltså inte någonting som man bara kan skylla den polska regeringen för.

Vi är på det klara med att det självfallet kan uppstå svårigheter när länder med olika samhällssystem skall försöka sammanjämka sig på alla områden, inkl. turismens. De problemen är till för att övervinnas. Men de övervinns inte genom att tidigare statsråd organiserar reseverksamhet för människor, om vilka man på förhand vet att de icke är önskvärda i landet, och sedan använder utvisningen för att skapa gnissel i relationerna mellan våra båda länder.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talmån! Vi har ett viseringsfrihetsavtal som i princip ger alla svenska medborgare rätt till inresa i Polen utan att behöva begära visering. De måste då också rimligen kunna veta på förhand att de kommer in i landet, de måste kunna veta vilka anledningar som skulle kunna ge upphov till att de inte släpps in utan avvisas.

Det går mycket bra att få reda på den svenska tillämpningen genom att läsa utlänningslagen eller att i förväg fråga. Vi är också beredda att ge skäl i vart och ett av de fall vi avvisar. De polska myndigheterna har inte någonsin accepterat att skäl skall ges.

Vi finner att det alldeles övervägande antalet av de personer som avvisas vid polska gränsen är av judisk börd. De får uppge vilket år de lämnade Polen, och gjorde de det åren 1967–1968 drar man tydligen slutsatsen att det är fråga om judar. Den stora emigrationen pågick under just de åren.

Det är detta som är så otillfredsställande. Skall vi tala om för svenska medborgare av polsk härkomst och judisk börd, som har emigrerat från Polen 1967 eller 1968, att den gruppen svenska medborgare de tillhör icke kan förvänta sig att släppas in i Polen? Ett avtal som tillämpas på det sättet är dess

värre högst otillfredsställande och leder till friktion. Jag hoppas det skall bli onödigt att säga upp detta avtal med Polen, Rolf Hagel, men jag måste konstatera att det, trots vissa positiva tecken, är denna tillämpning som fortfarande ger upphov till friktioner.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! Jag finner att de skäl utrikesministern grundar sin inställning på är något diffusa och lösliga. Om en människa utvandrat från Polen 1967 eller 1968 skulle det vara entydigt med judisk utvandring – det är väl ändå att vara litet vårdslös i sina uttalanden. Det kan möjligen accepteras av människor som organiserar reseverksamhet av mycket bestämda skäl, men att landets utrikesminister tillåter sig att använda så lösa formuleringar är något underligt.

Tydligen har de siffror jag redovisade för utrikesministern inte gått fram. Vi är den stat som utvisar de flesta, bl. a. människor av – jag upprepar det – judisk härkomst.

Jag vill fästa utrikesministerns uppmärksamhet på att sådana här avtal knutits även med två andra länder. Både Finland och Österrike har likartade avtal med Polen, men där har inte förekommit något som liknar den kampanj som bedrivs i vårt land. Det borde i viss mån stämma till tertiante. Jag menar att det uttalande utrikesministern gör här egentligen strider mot Helsingforsöverenskommelsens anda och mening.

Jag vill även fästa uppmärksamheten på att det i slutet av svaret står att denna tillämpning inte överensstämmer med avtalets anda. Det vore bra om utrikesministern ville redovisa om det i avtalet står att varje land är skyldigt att redovisa varje enskilt fall.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Jag har ytterligare ett par kommentarer till det Rolf Hagel har sagt.

De personer som kommer till Polen får på ett inreseformulär ange vilket år de lämnat Polen, om de emigrerat därifrån. Den slutsatsen tycks dras att den som lämnat Polen 1967, 1968 eller senare har gjort det under den våg av judisk emigration som då skedde. Det är inom den kategorin avvisningarna sker.

Herr Hagel försökte göra gällande att när vi i Sverige avvisar personer som kommer från Polen – däribland också människor av judisk börd – skulle vårt beteende vara likt det polska. Jag vet inte ens hur många personer av judisk börd som avvisas vid de svenska gränserna. Men jag kan tala om för Rolf Hagel att de avvisningar som sker vid de svenska gränserna, och jag skulle utgå från att ett mycket litet antal av dessa personer är judar, sker på de grunder som står i utlänningslagen. Och vi är beredda att i varje enskilt fall tala om vilket skälet är och peka ut på vilken grund i utlänningslagen som avvisningen sker. Det är inte de polska myndigheterna beredda till. Det vore bra om vi finge en bättre tillämpning av avtalet. Anledningarna till avvisningarna är i och för sig mindre intressanta än en bra tillämpning av

*Om viseringsavtalet
med Polen*

avtalet. Men man har från den polska sidan inte varit beredd att ge sådana förklaringar.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! Jag anser fortfarande att formuleringarna är alldeles för vårdslösa för att framföras av ett lands utrikesminister. Utrikesminister Blix säger att man "tycks dra slutsatsen" och att man "antar". Det är inte särskilt exakt.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att jag inte fick något svar på min fråga huruvida det står i avtalet att länderna i fråga är skyldiga att redovisa varje enskilt fall av utvisning.

Sedan delar jag utrikesministerns uppfattning i ett avseende, nämligen att det gäller att få avtalet att fungera ännu bättre. Men det åstadkommer man inte genom att insinuera att Polen skulle ägna sig åt antisemitism. Det har utrikesministern inte något som helst belägg för, eftersom utrikesministern inte ens kan påstå att majoriteten av dem som utvisats från Polen är judar utan snarare svenska medborgare, som inte har någon bakgrund i Polen och som har utvisats på grund av smuggling, valutahandel eller så triviala ting som bråk på hotell o. d. Majoriteten av dem som utvisats från Polen är just sådana personer. Och, märk väl, vi utvisar fler än vad polackerna gör. Dessutom bidrar det inte till att stärka relationerna att angripa ett land som verkligen har fått känna på rasförtryck och anklaga det landet för att vara rasistiskt.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Det står i viseringsfrihetsavtalet att avtalet inte begränsar vardera statens rätt att vägra inresa i eller vistelse på dess område för medborgare i andra staten av skäl som anges i dess lagar och andra författningar.

Nog måste det väl rimligen kunna förväntas att man skall få ett svar, när avvísningar sker och man begär en förklaring från den ena statens sida vilka skäl i lagar och författningar som avvísningen grundas på. Men det är det vi inte har fått, och det är det vi är beredda att ge från svensk sida. Herr Fälldin försökte t. o. m. träffa en uttrycklig överenskommelse om detta, som tycktes vara i hamn men som sedan inte accepterades från den polska sidan.

Jag konstaterar om igen att den överväldigande delen av de svenskar som avvisas vid den polska gränsen är av judisk härkomst. Det är möjligt att enstaka judar har avvisats vid den svenska gränsen, men i så fall kan vi i varje enskilt fall peka på de grunder i den svenska utlänningslagen enligt vilka avvísningen har skett.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten på att det även i utrikesministerns senaste inlägg fanns en av dessa mycket svävande formuleringar, "rimligen kunna förväntas", som utrikesministern aldrig kan angripas för. Jag ställde frågan: Står det i avtalet, eller står det ej i avtalet att resp. land skall

redovisa skälen till avvisning? Jag vet svaret – det står ej i avtalet. Polen är på inget sätt skyldigt att redovisa varje enskilt fall. Då kan man lika väl säga det som att svänga sig med en massa mer eller mindre luddiga formuleringar som inte leder någonstans.

Det skulle också vara väldigt intressant om utrikesministern ville berätta hur stor den "överväldigande delen" är av de 90, dvs. hur många det är som har judisk härkomst av de 90 som avvisats vid polska gränsen. Om utrikesministern ville tala om det, skulle vi kunna få en så att säga konkret diskussion, där utrikesministern skulle vara tvungen att leda sina insinuationer i bevis.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Jag kan försäkra att ingen person avvisas vid den svenska gränsen för att han eller hon är jude. När det övervägande antalet av dem som avvisats vid polska gränsen varit judar är det mycket svårt att undgå intrycket att det är just det förhållandet som har varit avgörande.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! Den polske utrikesministern skulle göra exakt samma deklARATION som den herr Blix nu gör. Och jag vill påstå att den nuvarande polska regeringen i det avseendet har ett mer fläckfritt förflutet än vad exempelvis herr Blix parti har.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om åtgärder för att finna arbetskraft till vissa lediga platser

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Anton Fågelsbos* (c) den 14 mars anmälda fråga, 1978/79:428, och anförde:

Herr talman! Anton Fågelsbo har frågat mig vilka initiativ regeringen är beredd att ta för att lediga platser skall tillsättas.

Anton Fågelsbo nämner i frågan att ett varv i sydöstra Sverige har ett 50-tal lediga platser som inte kan tillsättas. Antagligen syftar han på Oskarshamns varv, som jag tycker är ett bra exempel på de stora svårigheter som arbetsförmedlingen i dag står inför. Låt mig därför säga några ord om situationen där.

Oskarshamns varv söker kvalificerade varvsarbetare, som inte finns i Oskarshamn utan måste rekryteras från annat håll. Arbetsförmedlingen gör stora ansträngningar att informera arbetssökande i hela landet om möjligheterna till arbete på detta varv, men ändå blir bara en del av platserna tillsatta. Varvet har ordnat utbildning, och Oskarshamns AMU-center har ordnat kurser för varvsarbetare. Det har inte heller hjälpt, bl. a. därför att många slutar kort tid efter utbildningen. Av de arbetslösa i Oskarshamn är den största delen kvinnor, men dem vill varvet inte anställa. Ett vanligt skäl till att varvsarbetare på andra orter inte vill flytta till Oskarshamn är att deras fruar

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
att finna arbets-
kraft till vissa ledi-
ga platser*

inte kan få arbete där.

Jag anser det angeläget att rörligheten på arbetsmarknaden kan öka så att tillgången på lediga platser och arbetssökande kan bringas i bättre överensstämmelse. Regeringen har därför framlagt ett förslag om förstärkt arbetsförmedling. Datasystemet för sökning och bevakning av lediga platser utformas inte minst med tanke på behovet av information om lediga platser på andra orter än hemorten. Arbetsmarknadsutbildningen har också byggts ut, och flyttningsbidragen har höjts.

Vi vet alla att stora omställningar är nödvändiga om vår industri skall kunna hänga med i den internationella utvecklingen. I många fall tvingas enskilda människor att byta yrke eller flytta till annan ort. Men omställningarna måste ske i socialt acceptabla former. Jag vill här peka på två omständigheter som gör att vi i dag – trots behovet av industriell förnyelse – måste vidta en del åtgärder för att bromsa nedläggningar av olönsamma företag.

För det första är det totala antalet lediga platser i Sverige fortfarande lågt. Platsantalet har ökat stadigt men ganska sakta i ett halvårs tid och är utan tvivel på väg uppåt, men ännu i slutet av februari hade arbetsförmedlingarna bara 45 000 kvarstående lediga platser. Antalet arbetslösa var mer än dubbelt så stort eller 95 000 enligt arbetskraftsundersökningarna. Trots vad jag nyss har sagt om Oskarshamn – och det finns fler exempel – kan man alltså inte säga att det allmänt sett finns något kraftigt sug efter arbetskraft till industrin.

För det andra måste vi acceptera att många människor har starka skäl för att inte flytta till annan ort. I allt fler hushåll är det två eller flera personer som behöver arbete på den nya orten, och det är ofta mycket svårare att ordna än bara ett.

ANTON FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag skall be att få tacka arbetsmarknadsministern för att jag har fått min fråga besvarad.

Det är alldeles riktigt att det var Oskarshamns varv jag hade i tankarna när jag ställde min fråga. För en vecka sedan hörde jag på radion om Oskarshamns varv, och då ställde jag frågan.

Vi fick en uttömmande redogörelse för Oskarshamn – varv, problem, flytning, osv. Men det finns liknande företagsfall i andra delar av vårt land. Vi har över 90 000 arbetslösa, och det är faktiskt många företagare på många platser i vårt land som söker arbetskraft men inte lyckas få.

Jag ser just i en tidning som har kommit ut i dag följande: Hur stor är arbetslösheten? Från Borås kom häromdagen en rapport om att ett företag behövde nyanställa, men alla som arbetsförmedlingen anvisade vände om igen. Arbetet var för tungt, smutsigt och lönen för låg. De återvände till arbetsförmedlingen.

I samma tidning står följande: Från Västerås ringer en företagare med liknande problem. Ett 20-tal personer behövs utöver den nuvarande arbetsstyrkan. Om allt går i lås skall de också få fasta anställningar. Men de som

*Om åtgärder för
att finna arbets-
kraft till vissa ledi-
ga platser*

söker platsen vänder om.

Jag har liknande uppgifter från min egen hemkommun. Där har en mekanisk verkstad annonserat i lokalpressen efter två svarvare. Företagaren säger: En kille har ringt. Han frågade hur mycket han tjänade på att jobba hos oss jämfört med att gå och stämpla. Timlönen var 29–30 kr. Han brydde sig inte ens om att komma ut och titta.

Det var de exemplen. Jag kan ta ännu ett, nämligen vad som redovisades på ASEA-stämman av verkställande direktören. Han sade att ASEA hade erbjudit ungdomar – och vi vet ju hur många arbetslösa ungdomar det finns i dag – verkstadsteknisk utbildning, men det var inte många som kom, och av dem som till slut kom hoppade de flesta av utbildningen innan den var färdig.

ASEA:s industriskola i Ludvika, för att ta ytterligare ett exempel, kunde inte få tag i kvalificerade sökande till en kurs, trots att Ludvika ligger i ett utpräglat arbetslöshetsområde.

Vad har arbetsmarknadsministern för kommentarer att göra till detta?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Anton Fågelsbo ger en rad exempel, och jag tror att man kan fortsätta uppräknningen. Det förekommer att arbeten erbjuds men inte accepteras i första omgången liksom det händer att sökande kommer till arbetsplatser men inte anses vara lämpliga för den uppgift som arbetsgivaren erbjuder. Det finns sådana tvåsida uppgifter från olika håll i vårt land.

Min slutsats är – vilket också framgår av mitt svar – att förmedlingsarbetet måste förbättras och intensifieras så att man klarar den här matchningen mellan sökande och lediga jobb. Naturligtvis måste man också tillse att arbetsmiljöerna är någorlunda likvärdiga, så att man inte möts av ett "nej tack" till ett erbjudet arbete. Det är alltså en viktig fråga att höja industriarbetets status, så att det blir en eftersökt uppgift att arbeta i svensk industri. Industrin spelar en avgörande roll när det gäller att klara vår ekonomi, det vet Anton Fågelsbo och jag väl om.

Om en person upprepade gånger vägrar att ta erbjudet arbete och det inte finns några rimliga skäl till det, då skall det emellertid rapporteras till arbetslöshetskassan, och där får man bedöma om kassastödet skall dras in.

ANTON FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag är tacksam för det kompletterande svar jag har fått av arbetsmarknadsministern. Det är klart att alla bör ha frihet när det gäller ett erbjudet arbete, men att bara avvisa och avvisa undan för undan är ändå en annan sak. Har arbetsmarknadsministern möjlighet att något närmare precisera och konkretisera reglerna i sådana fall? Det är en fråga som många faktiskt ställer sig i dag.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Det finns klara anvisningar från arbetsmarknadsstyrelsen till förmedlare om hur man skall gå till väga i de här fallen. De har också aktualiserats, och skall tillämpas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om rätten till ledighet vid arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Nils Berndtsons* (vpk) den 15 mars anmälda fråga, 1978/79:435, och anförde:

Herr talman! Nils Berndtson har frågat mig om regeringen är beredd att ta initiativ till att anpassa rätten till ledighet för kursdeltagare i arbetsmarknadsutbildning till de semestervillkor som gäller i arbetslivet.

Enligt arbetsmarknadskungörelsen har kursdeltagare i arbetsmarknadsutbildning rätt att behålla utbildningsbidraget vid kortvarig ledighet för enskild angelägenhet av vikt (s. k. ea-dagar). AMS har fastställt antalet ea-dagar till två per månad. Deltagare i utbildning där ferier inte förekommer kan enligt forskrifter som AMS utfärdat den 23 februari 1979 ta ut ledigheten antingen under studietiden eller i omedelbar anslutning till att utbildningen avslutas. Härigenom har denna ledighet i praktiken närmast kommit att jämföras med rätt till semester vid förvärvsarbete.

Jag vill erinra om att 1978 års semesterkommitté bl. a. har fått i uppdrag att undersöka om det är möjligt att lösa frågan om intjänande av semesterlön vid arbetsmarknadsutbildning.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Det är angeläget att villkoren för deltagare i arbetsmarknadsutbildning, så långt möjligt, anknyter till vad som gäller i arbetslivet. Den frågeställning jag aktualiserat gäller de s. k. ea-dagarna och elevernas krav på ledighet anpassad till semestervillkoren i arbetslivet.

Rätten till ledighet med bibehållet utbildningsbidrag är ganska snävt reglerad i fråga om både skälen och antalet dagar. I vissa avseenden har faktiskt försämringar också skett.

När det sedan gäller rätten att ta ut utnyttjade ea-dagar har starkt missnöje uppstått med de restriktioner som tillämpas. Bestämmelserna för hur sådana dagar får tas ut under sommarledigheten ger exempelvis inte möjligheter att anpassa dem till anhörigas semesterledighet.

Det finns flera oförmligheter – för att uttrycka saken milt – i fråga om tillämpningen av de s. k. ea-dagarna. Arbetsmarknadsministerns påstående i frågesvaret att ledigheten ”i praktiken närmast kommit att jämföras med rätt till semester vid förvärvsarbete” är tyvärr inte riktigt. Det stämmer i vart fall inte överens med vad som gäller i fråga om ea-dagarna och rätten att ta ut utnyttjade ea-dagar. För att kunna jämföras med semester måste ledigheten kunna disponeras av eleven vid tid som passar denne. Så är tyvärr inte

fallet i dag.

Mera positivt är arbetsmarknadsministerns besked att 1978 års semesterkommitté undersöker frågan om semesterlön vid arbetsmarknadsutbildning. Men skynda på den saken! Det råder stor otålighet och berättigad otålighet bland eleverna.

Det rimliga borde väl vara att elever i arbetsmarknadsutbildning hade rätt dels till betald ledighet för enskild angelägenhet – utan alltför hårda krav i fråga om skälen – dels till en ledighet som anpassats till gällande semesterbestämmelser inom arbetslivet.

Samtidigt som jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret vill jag ställa följdfrågan: Är arbetsmarknadsministern beredd att verka för en sådan ordning för elever i arbetsmarknadsutbildning? Det vore bra om arbetsmarknadsministern inte bara pekade på en utredning utan också avgav en viljeyttring.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Det är ju som Nils Berndtson säger, att semesterkommittén funderar över den här saken, och jag håller gärna med Nils Berndtson om att riktningen för verksamheten skall vara att man så långt möjligt försöker få till stånd jämställdhet mellan det normala arbetslivets villkor och AMU-utbildningens villkor.

Jag vidhåller att det är ett sådant steg som här har tagits och att man försöker anpassa villkoren vid AMU-utbildningen till semestervillkoren i övrigt. Jag är klar över att det inte är helt jämförbart, men det är som sagt ett steg som tas.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Jag noterar som positivt att arbetsmarknadsministern ändå anser att man bör lösa frågan i den riktning som eleverna kräver. Jag tror att om man ser igenom floran av bestämmelser när det gäller ea-dagarna skall man snart finna att missnöjet bland eleverna är berättigat.

Varför skall man exempelvis begränsa skälen för ea-dagar på det sätt som görs, i stället för att som tidigare faktiskt gällde låta eleverna ta ut ea-dagarna utan att ange närmare skäl? Det förhållandet att ea-dagarna i fortsättningen skall läggas till kurstiden och inte drabba utbildningen tycker jag också talar för att man skall avskaffa krånglet därvidlag.

Jag tycker att elever som vill ta ut ea-dagar i anslutning till anhörigas semester bör få göra det, i stället för att som nu tvingas att anpassa uttaget till lärares semesterledighet.

Det är angeläget, när man ser på dessa frågor som gäller villkoren för eleverna över huvud taget – inte bara hur man formellt skall ordna anknytningen till semestern – att man rensar bort alla bestämmelser som kan verka kränkande för eleverna.

Överläggningen var härmed slutad.

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län***§ 9 Om åtgärder för att förbättra sysselsättningen i Gävleborgs län**

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Olle Östrands* (s) den 6 mars anmälda interpellation, 1978/79:158, till industriministern, och anförde:

Herr talman! *Olle Östrand* har frågat industriministern om han är beredd att vidta åtgärder för att påskynda ett positivt beslut om Stora Kopparberg-Bergviks ansökan om ett journalpappersbruk i Söderhamn, om industriministern är beredd att vidta sådana näringspolitiska åtgärder som syftar till en tryggad sysselsättning för de anställda vid Vannsäter samt slutligen om vilka åtgärder som han i övrigt är beredd att vidta för att förbättra sysselsättningen på kort och lång sikt i Gävleborgs län.

Arbetet inom regeringen är fördelat så att det är jag som skall svara på interpellationen.

Den svenska massa- och pappersindustrin har under lång tid genomgått en omfattande strukturell omvandling, varvid ett stort antal mindre enheter med svag konkurrenskraft har lagts ned. Samtidigt har en successiv utbyggnad skett i modern och effektiv produktionsteknik i större enheter. Det torde råda en bred enighet i uppfattningen att denna omvandling är nödvändig för att den svenska skogsindustrin, och då framför allt massa- och pappersindustrin, skall kunna stärka sin internationella konkurrenskraft.

Vad gäller Söderhamnsregionen föreligger, som *Olle Östrand* nämner i sin interpellation, både planerade investeringar och nedläggningar. Jag vill i korthet beröra det aktuella läget.

Stora Kopparberg-Bergvik diskuterar sedan en tid tillbaka med Norrlands Skogsägares Cellulosa AB (NCB) ett deläggande i NCB:s anläggning i Vallvik. I detta sammanhang har nämnts möjligheten att förlägga den planerade pappersmaskinen till Vallvik i stället för till Sandarne. Detta skulle kräva en ny ansökan om tillstånd enligt 136 a § i bygglagen (1947:385) och förnyad prövning av regeringen.

Samtidigt pågår emellertid förhandlingar mellan staten och NCB om ett eventuellt statligt engagemang i NCB. Därvid har förutsatts att Vallvik inte avyttras innan förhandlingarna är avslutade.

Det är således f. n. oklart var det planerade pappersbruket skall placeras. Efter samråd med statsråden Huss, Friggebo och Enlund kan jag ge beskedet att frågan om Stora Kopparberg-Bergviks ansökan inte kommer att föreläggas regeringen för beslut förrän dels förhandlingarna mellan staten och NCB har slutförts, dels en överblick över den framtida strukturen inom såväl NCB som Söderhamnsregionen kan erhållas.

Vad gäller situationen i Vannsäter har jag inhämtat från företaget att produktionen läggs ner innevarande vecka. Företaget har dock i samråd med de anställdas organisationer garanterat större delen av personalen inkomsttrygghet fram till den 1 september 1979 och för en mindre del av personalen fram till årets utgång. Företaget arbetar också i samverkan med länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och utvecklingsfonden i Gävleborgs län med ett antal

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

projekt för att få fram ersättningsverksamhet till regionen. Företaget har vidare erbjudit personalen anställning vid andra anläggningar i koncernen, både i regionen och i andra län.

Regeringen är väl medveten om problemen i Söderhamnsregionen, och vi har gott hopp om att vi relativt snart skall finna lösningar med lämplig ersättningsverksamhet till regionen för den verksamhet som läggs ned i Vannsäter.

Jag vill slutligen också beröra insatserna i övrigt på kort och lång sikt för Gävleborgs län.

Regeringen har nyligen i den industripolitiska propositionen lagt fram förslag om förstärkning av stödet till mindre och medelstora företag med 300 milj. kr. I den regionalpolitiska propositionen, som regeringen i förra veckan beslutade lägga fram för riksdagen, föreslås en kraftig förstärkning av det regionalpolitiska stödet. Dessa satsningar berör påtagligt kommuner och företag i Gävleborgs län. Beträffande det regionalpolitiska stödet föreslås förbättringar av stöd villkoren för samtliga kommuner. Det kommer med de här åtgärderna att finnas bättre förutsättningar för en utveckling i näringslivet i Gävleborgs län.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Jag blev en aning förvånad när den interpellation som jag har framställt till industriministern skulle besvaras av Rolf Wirtén. De frågor som jag har ställt har, som jag ser det, typiskt näringspolitisk innebörd. Det kan bli svårt att debattera strukturfrågor och åtgärder inom exempelvis plywoodindustrin med arbetsmarknadsministern, när sådana frågor naturligen handläggs av industriministern. Det kan också bli svårt att debattera frågor som rör board-, spånskive- och skogsmaskinbranschen, men jag får väl göra ett försök.

Herr talman! När det gäller läget i stort på sysselsättningsområdet kan man inte tolka svaret på annat sätt än att Rolf Wirtén när en from förhoppning att förslagen i den regionalpolitiska propositionen, som det hänvisas till i svaret, skall klara ut de problem som vi har i länet. Det är naturligtvis mycket svårt för mig att över huvud taget diskutera innehållet i den regionalpolitiska propositionen, eftersom den mig veterligen ännu inte har lagts på riksdagens bord. Men om man tror att den skall lösa problemen, har man inte gjort klart för sig hur allvarligt läget är i länet. Det står nämligen klart att de regionalpolitiska stödåtgärderna inte räcker till utan att det måste till alldeles speciella närings- och industripolitiska insatser. Anledningen till det skall jag närmare gå in på.

Vi är nu på väg in i en högkonjunktur, vilket gör att arbetsmarknadssituationen förbättras på många håll i landet. Men läget på arbetsmarknaden i Gävleborgs län är fortfarande mycket dystert och på vissa håll rent katastrofalt.

Om vi tittar på antalet arbetslösa i februari i år, finner vi att antalet är ungefär 5 000. Det är en ökning med 300 sedan motsvarande tid förra året. Av de arbetslösa är över 1 500, eller 30 %, ungdomar under 25 år. Det är en

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

ökning med 100 jämfört med förra året. I beredskapsarbete har vi över 3 000 personer. Det är en ökning med 1 000 personer sedan förra året. Över 2 200, dvs. 75 %, av dem som är i beredskapsarbete är ungdomar under 25 år. Det är också en ökning med ungefär 1 000 personer sedan förra året. I arbetsmarknadsutbildning har vi över 2 200 personer. Det är en ökning med ca 1 100 sedan motsvarande tid förra året. Vi har tillhoppa över 10 000 människor som på ett eller annat sätt står utanför den reguljära arbetsmarknaden. Dessa människor skall konkurrera om ca 1 700 lediga platser. Det går alltså fem sökande på varje ledig plats. Som en jämförelse kan vi ta Stockholmsregionen, där det i dag finns lika många lediga platser som arbetssökande.

Detta är dagens situation i länet i ett nötskal. Därtill kommer att sysselsättningsnivån rent allmänt är mycket låg i länet. Om vi skall komma upp till genomsnittet för riket, behöver över 20 000 arbetstillfällen tillskapas fram till 1985.

De helt dominerande basnäringarna i länet är järn- och stålindustri samt skogsindustri. De strukturella förändringar som skett har redan slagit hårt på flera orter. De förändringar som kommer att ske kommer också att slå mycket hårt, om inte alldeles speciella regional- och näringspolitiska insatser sätts in.

Inom järn- och stålsektorn är över 24 000 människor direkt eller indirekt sysselsatta. Olle Westberg i Hofors och Axel Andersson kommer att närmare beröra den sektorn. Därför skall jag inte gå in på den, utan jag skall ägna mig åt skogsnäringen och de problem som vi där har.

I länet är mer än 35 000 människor direkt eller indirekt sysselsatta inom skogsnäringen. Detta är 30 % av de yrkesverksamma i länet. För riket i dess helhet är motsvarande siffra 11 %. Där ser man vilken ofantlig betydelse skogsnäringen och dess utveckling har för länet. Förändringar inom den näringen får givetvis mot denna bakgrund mycket stora konsekvenser. Eftersom detta är det län som har de flesta anställda inom det området är det viktigt att samhället aktivt engagerar sig i dessa frågor, så att de strukturförändringar som är nödvändiga sker i socialt acceptabla former. Ett grundläggande krav måste vara att ersättningsjobb ordnas åt dem som drabbas, men i det avscendet är regeringen tyvärr ganska passiv. Jag skall ge exempel på detta.

Av de sju plywoodfabriker vi har i landet finns fyra i vårt län. De flesta ägs av stora skogsbolag och betraktas som små besvärande enheter som man helst vill bli av med. Intresset att investera för att utveckla den tillverknigen är obefintligt. Produktionen har under de senaste åren legat på 97 000 m³. 1977 uppgick exporten till 25 000 m³, medan importen var hela 87 000 m³. När inte ens hälften av det svenska behovet tillverkas i Sverige borde möjligheterna vara goda för en utökning av kapaciteten. Detta är under förutsättning att vi menar allvar med strävan efter en vidareförädling av skogsråvaran. Att det finns möjligheter att utveckla plywoodindustrin har också utredningar visat.

Men nu sitter i stället flera företag med avancerade nedläggningsplaner på grund av att det inte finns någon samordning när det gäller den framtida

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

strukturen inom denna bransch. Jag ser att industriministern sitter här i kammaren nu, och jag hade en debatt med honom om just denna fråga för en tid sedan. Men jag kunde inte tolka industriministern på annat sätt än att han för sin del ansåg att de fria marknadskrafterna i stor utsträckning själva skulle lösa problemet, och den uppfattningen kan jag av naturliga skäl inte ansluta mig till.

Både board- och spånskiveindustri med ungefär samma ägarstruktur finns i länet. Även här är förhållandet ungefär detsamma. När det gäller boardindustrin hade det funnits möjligheter att fullfölja den Åkermanska utredningen, som hade en plan för hur man skulle strukturera boardindustrin för framtiden. Men den utredningen har mig veterligt ännu ingen greppat tag i, och det är synd.

I skogsmaskinbranschen har vi ca 1 500 anställda. Jag vet att industriministern har engagerat sig kanske speciellt i skogsmaskinbranschen, och den har i dag stora strukturella och ekonomiska besvärligheter. F. n. finns överkapacitet i förhållande till efterfrågan, men på sikt har branschen goda utvecklingsmöjligheter, framför allt på den internationella marknaden. Nu erhåller Statsföretag enligt förslaget i den proposition som nu lagts fram 50 milj. kr. för att täcka Kockums Industri AB:s beräknade förlust för 1979 samt för viss soliditetshöjning. Det är bra, men det finns fortfarande problem. Lika viktigt är det nämligen att ägaransvaret omgående flyttas över på Statsföretag. Som det är nu går det omvägen över Kockumskoncernens gamla styrelse, och det innebär att en viss form av handlingsförlamning inträder. Det är också viktigt att en ny VD utses. Jag vet att det i dag har utsetts en tillförordnad VD i företaget, och det är naturligtvis ett steg i rätt riktning. Men det viktigaste i detta sammanhang är att det sker en samordning av branschen, i enlighet med vad de fackliga organisationerna föreslagit, samt att ytterligare kapacitet – jag menar naturligtvis ekonomisk kapacitet – ställs till förfogande, så att man kan satsa offensivt på framtiden.

Herr talman! Det är viktigt att en strukturplan för dessa näringar snarast utarbetas. Inom massaindustrin är situationen på vissa håll rent katastrofal. De exempel på detta jag kommer att ge innebär inga överdrifter.

Nu senast har det aviserats om en nedläggning av Gästrike-Hammarby Sulfitfabrik i Sandviken med över 200 anställda. Jag vet att Wivi-Anne Cederqvist efter den här interpellationsdebatten kommer att få svar på en fråga som rör detta av industriministern, och jag går därför inte närmare in på den frågan.

I Söderhamnsområdet är strukturen särskilt besvärlig. Ca 40 % av de yrkesverksamma är direkt eller indirekt sysselsatta inom skogsnäringen. Man kan säga att kommunen står och faller med utvecklingen inom skogsnäringen. Vi har fyra små enheter inom kommunen:

Det är först Sandarne med en kapacitet på 110 000 ton sulfatmassa. Där finns 450 anställda. Om man kan finna någon form för ett samarbete med NCB i Vallvik, kommer driften vid massafabriken enligt uppgifter från företagsledningen att upphöra i slutet av 1980-talet eller i samband med att den andra maskinen installeras i Vallvik. Då berörs 350 personer. Lackharts-

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

tillverkningen och destillationsverket utgör däremot sådana delar av fabriken som är utvecklingsbara – där sysselsätts ungefär 100 personer.

Vi har vidare Marmaverken med en kapacitet på 110 000 ton sulfatmassa. Där finns 360 anställda. Framtiden för Marmaverken är oviss. 30 man varslades i dagarna på grund av att blötmassan i fortsättningen skall fraktas till Gävle.

I fabriken i Vallvik ligger kapaciteten på 175 000 ton sulfatmassa, och där har man 375 anställda. Det har sagts i olika sammanhang att Vallvik skulle vara något slags guldägg, men jag kan nämna att Vallvik bidrog med 21 miljoner till NCB:s förlust 1978. Naturligtvis är Vallvik någonting att satsa på, men en förutsättning är då att fabriken får utvecklas.

Sedan har vi Vannsäter med en kapacitet på 80 000 ton sulfitmassa. Där hade man 230 anställda.

Alla enheter med en produktion under 200 000 ton per år kan betraktas som små och kan därmed på sikt få problem. Den enda enheten i kommunen som ligger i närheten av detta är Vallvik. Strukturen är således mycket besvärande. Enligt min uppfattning behövs det ingen vidlyftigare utredning för att konstatera detta förhållande.

Betecknande för dessa fyra enheter är att var och en av dem ligger på små bruksorter, där massafabriken är den enda industrin. Läggs fabriken ned, då dör orten, om inte ersättningsjobb tillskapas.

Vi kan ta exemplet Vannsäter. Där upphörde driften i går. Sista massabalen lämnade fabriken. Detta innebar att driften vid världens äldsta sulfitfabrik upphörde, en drift som pågått i mer än hundra år. Hela orten är uppbyggd kring den här fabriken. 219 personer är nu friställda. Det är givet att dessa människor upplever sin situation som fruktansvärd. Den här fabriken var ju deras enda arbetsplats.

Dessa människor skall nu konkurrera med alla andra som går arbetslösa i Söderhamn. Det är en liten kommun med 32 000 invånare. F. n. finns det 575 arbetslösa där. Av dem är 169 ungdomar. 404 personer går i beredskapsarbete. Det är en ökning med mer än 200 i förhållande till antalet för motsvarande tid förra året. Av dem är 314, eller 75 %, ungdomar under 25 år. Det är också en mycket kraftig ökning i förhållande till antalet vid motsvarande tid förra året. 200 personer går i AMS-utbildning. Till detta kommer då de 219 friställda i Vannsäter. Vi har alltså i dag i den här lilla kommunen över 1 400 personer, som står utanför den reguljära arbetsmarknaden. Dessa 1 400 personer skall konkurrera om 52 till arbetsförmedlingen anmälda lediga platser. Det är situationen. Jag vill säga, herr talman, att Stora Kopparberg, som äger Vannsäter, har skött avvecklingen på ett minst sagt dåligt sätt.

Men jag tvingas också konstatera att inte heller regeringen har tagit itu med den här frågan som den borde ha gjort. Redan under trepartiregeringens tid informerades jag de ansvariga statsråden om vad som höll på att hända i Vannsäter. Det är en ringa tröst för de friställda att företaget sägs arbeta tillsammans med länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och utvecklingsfonden med ett antal objekt för att få fram ersättningsjobb. Jag är övertygad om att de anställda har svårt att ta det här på allvar, ty trots att beslutet om nedläggning

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

har varit känt i två år har det ännu inte ordnats *ett enda* ersättningsjobb i Vannsäter. Visserligen har vissa blivit erbjudna andra jobb inom koncernen, men 150 av dessa människor tvingas då att flytta till andra län. Detta kan vara svårt, på grund av ålder och andra omständigheter, eftersom många av de här människorna är hårt ortsbundna. Det är klart att man i vissa fall måste acceptera strukturförändringar, men då måste det ske i socialt acceptabla former. Vad som skett i Vannsäter betraktar jag själv som en skandal. Över 200 anställda har mer eller mindre lämnats åt sitt öde. Här måste givetvis i första hand företaget ta sitt ansvar, men även regeringen. En kommun har här mycket små möjligheter att påverka utvecklingen.

Enligt bolaget var det meningen att de som blev friställda i Vannsäter successivt skulle flyttas över till Sandarne, när den första pappersmaskinen blev klar. Under tiden skulle de utbildas. Detta förutsatte att bolagets ansökan om att få bygga ett pappersbruk i Sandarne skulle få en skyndsam behandling. Men trots att man lämnade in ansökan för ett helt år sedan, har man ännu inte fått något besked. Nu är möjligheterna delvis – jag säger endast delvis – borta. Det beror givetvis på hur diskussionerna går när det gäller Vallvik. Jag vet att det sedan en tid tillbaka har förts diskussioner mellan Stora Kopparberg och NCB om ett delägarskap i Vallvik och om att pappersmaskinen skulle placeras där. Om ett blivande LWC-bruk kommer att ligga i Sandarne eller i Vallvik är för mig egal. Det viktigaste är att vi får en utvecklingsbar enhet i Söderhamn. Med den struktur som vi i dag har och som jag tidigare har redogjort för är detta ett livsvillkor, om skogsnäringen på sikt skall kunna överleva i kommunen.

Av svaret framgår det att det inte kommer att ges något besked med anledning av Stora Kopparbergs ansökan förrän förhandlingarna mellan staten och NCB slutförts och en överblick över den framtida strukturen inom såväl NCB som Söderhamnsområdet kunnat erhållas.

Herr talman! Jag tolkar ändå svaret positivt så till vida att jag är övertygad om att både industriministern och arbetsmarknadsministern är positivt inställda till att satsa på en utvecklingsbar enhet i Söderhamnsområdet. Jag har tagit del av den interpellationsdebatt som fördes här i kammaren i går. Jag kunde inte tolka industriministerns inlägg på annat sätt än att han är positiv till den här satsningen.

Det är givet att en strukturplan för skogsnäringen skall utarbetas för hela landet, men man får inte under den tiden gripas av någon form av handlingsförlamning utan man måste i stället vara öppen för dellösningar. Kan man klara strukturen inom vissa områden måste man göra det! Genom ett samarbete mellan staten, NCB – eller vad det kommer att heta i fortsättningen – och Stora Kopparberg i Vallvik är jag övertygad om att man skapar stora möjligheter där, och det är en utväg som man allvarligt bör pröva. Men det är bråttom när det gäller att komma till en lösning, och en sådan behöver inte rycka undan möjligheterna på andra håll i landet.

När arbetsmarknadsministern i sitt svar säger att man skall skaffa sig överblick över den framtida strukturen inom såväl NCB som Söderhamnsområdet, innan åtgärder vidtas, inger det ändå vissa farhågor när det gäller

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

tidsaspekten. Därför skulle jag vilja fråga Rolf Wirtén om han närmare vill precisera tidpunkten för när arbetet med att skaffa denna överblick kan vara slutfört, så att seriösa förhandlingar kan återupptas med Stora Kopparberg om utveckling av ett pappersbruk i Vallvik.

Mot bakgrund av den situation jag har tecknat när det gäller Vannsäter vill jag också fråga Rolf Wirtén, sedan han fått lyssna till min redogörelse för den allvarliga situationen i Vannsäter, vilka åtgärder han är beredd att vidta för att man bättre än hittills skall kunna klara ut den katastrofala situationen där.

Samtidigt kan man klart konstatera att de regionalpolitiska stödåtgärderna i länet inte räcker till. Då kan man ställa frågan: Vilka näringspolitiska åtgärder är Rolf Wirtén beredd att vidta?

Det är också viktigt att man greppar tag i skivindustrin – jag tänker på board, plywood och spånskivor – på ett bättre sätt än hittills, så att man får en omstrukturering av den näringen under socialt acceptabla former. Min fråga lyder: Är arbetsmarknadsministern beredd att ta kraftigare tag än hittills när det gäller den branschen?

Slutligen vill jag ställa en fråga när det gäller skogsmaskinbranschen: Är ni från regeringens sida beredda att ta tag i den branschen och se till att det blir en samordning, så att branschen kan utvecklas på sikt? Inte bara jag utan de flesta andra är nämligen helt övertygade om att branschen har goda utvecklingsmöjligheter.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag skall inte tala så länge som föregående talare.

Det finns ingen anledning att ifrågasätta de siffror Olle Östrand presenterade angående situationen på arbetsmarknaden i Gävleborgs län och för Söderhamns kommun. Det är bara att konstatera: Så dyster är bilden. Den blir än dystrare med tanke på att den negativa utvecklingen skall fortsätta.

Gävleborgs län är som bekant ett rött län. Det är också ett rikt län. Felet är att det är så dominerat av storfinansen. Det är två finansfamiljer som är de tongivande när det gäller industriproduktionen, Wallenberg och Stenbeck/Klingspor. Länet är också i stor utsträckning dominerat av processindustri. Dessutom är de stora företagen i länet multinationella.

Jag vill också säga att nedläggningarna och minskningen av antalet jobb och industrier i länet inte har påbörjats de senaste två åren. Tvärtom har detta pågått under hela 1970-talet. Under de senaste åren har denna utveckling dock gått mycket snabbt.

Frågan är nu hur man skall göra för att vända denna negativa utveckling i länet. Av arbetsmarknadsministerns svar kan man ju inte bli så väldigt optimistisk. Det är de vanliga standardfraserna som man hört så många gånger och som bara fått till resultat nya nedläggningar och nya avskedanden, flera i omskolning, flera förtidspensionerade och flera i tillfälliga beredskaps-

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

jobb.

”Regeringen är väl medveten om problemen i Söderhamnsregionen och vi har gott hopp om att vi relativt snart skall finna lösningar med lämplig ersättningsverksamhet till regionen för den verksamhet som läggs ned i Vansäter”, säger Rolf Wirtén. Vad innebär detta? Är det förläggandet av pappersmaskinen till Vallvik som det handlar om? Detta är naturligtvis bra – om det nu kommer till stånd, vilket vi hoppas. Men detta projekt kompenserar ju inte mera jobb än vad som försvinner i Vannsäter. Men vad kommer i stället för alla de hundratals jobb som tidigare försvunnit i Söderhamn och i länet och i stället för alla dem som kommer att försvinna? Det gäller bl. a. Sandarnefabriken, Marmaverken och plywoodtillverkningen i Ljusne.

Vad kommer till länet? Tänker Rolf Wirtén medverka till att exempelvis Gästrik-Hammarby utanför Sandviken inte läggs ned? Tänker Rolf Wirtén förhindra att Marmaverken, Sandarne och plywoodtillverkningen i Ljusne inte läggs ned? Dessa industrier går bevisligen med vinst. Om nu inte arbetsmarknadsministern har makt att förhindra detta, tänker han då medverka till att innan nedläggning får företas ersättningsindustrier garanteras de drabbade orterna?

Det är naturligtvis bra om regeringen nu förhindrar att Wallenberg kapar åt sig NCB:s Vallvik. Men detta är inte tillräckligt för att klara problemen i Söderhamn och länet.

Rolf Wirtén hänvisar till industripropositionen, där det bl. a. föreslås att stödet till små och medelstora företag skall förstärkas. Ja, resultatet av detta kan möjligen bli att dessa företag kommer att leva kvar och kanske utvecklas något. Rolf Wirtén hänvisar också till den regionalpolitiska propositionen, som innehåller förslag till förbättringar eller förstärkningar av det regionalpolitiska stödet. Vi har visserligen inte sett propositionen, men jag ifrågasätter i allra högsta grad hurvida dess förslag kommer att utveckla länet, detta med tanke på hur litet som det nuvarande regionalpolitiska stödet har bidragit till någon utveckling, trots enorma bidragssummor.

Uppgiften att skapa nya jobb och att behålla de som nu finns kvar skall alltså överlåtas åt storfinansens godtycke också i fortsättningen, dvs. till de krafter som har misshandlat länet under så många år.

Herr talman! Vad som saknas är en långsiktig näringspolitik, som bygger upp de nya arbetsplatser som måste finnas där den dag när många av de gamla arbetsplatserna faller bort. Det behövs en politik som säkrar framtiden för människorna och förhindrar utslagning från arbetsmarknaden av de unga och medelålders.

Den politiken måste innebära att samhället går in och skapar arbeten i nya industrigrenar, utarbetade efter de behov som gagnar den samhälleliga utvecklingen. Exempel på sådana grenar är utbyggnaden av kollektivtrafiken, ökat bostadsbyggande, satsningar på byggandet av barnstugor och fritidshem samt insatser för att förbättra den inre och den yttre miljön. Ett program som bygger på dessa grunder skapar också arbeten på andra områden.

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

Det är vidare nödvändigt att man inom de befintliga samhällsligt ägda företagen tänker om. Dessa får inte ledas av den kapitalistiska marknads-hushållningen och uppträda som serviceorgan åt privatkapitalet, utan de måste fungera som sysselsättningsbaser på resp. orter. Runt dessa kan sedan lego- och servicearbeten växa upp.

Herr talman! Arbetsmarknadsministern ler åt mina förslag, men jag skall ändå en aning konkret ange för arbetsmarknadsministern vad som bl. a. kan göras i Gävleborgs län för att skapa nya jobb – detta också som ett tips till en handfallen arbetsmarknadsminister:

1. Se till att de statliga SJ-företagen i Bollnäs och Gävle får tillräckliga resurser, så att de kan utveckla nya produkter för transport och kollektivtrafik. Detta skulle innebära en väsentlig utvidgning av dessa företag och förhindra att t. ex. Bollnäs Verkstads AB läggs ner.

2. Bygg en reparationsverkstad för godsvagnar i Hybo utanför Ljusdal.

3. Satsa på att utveckla det statliga företaget Ljusdals Trä och Östernäs Sågverk i Ljusdal som till hälften ägs av kommunen för exempelvis produktion av fritidsstugor till kommunala fritidsbyar.

4. Öka bostadsbyggandet. Behovet av bostäder är stort i länet. Arbetslösheten är hög bland byggnadsarbetarna. Boardtillverkningen i Ljusne, som nu också är i farozonen, är starkt beroende av omfattningen av bostadsbyggandet.

5. Ge kommunerna ökade statliga bidrag, så att bristen när det gäller barnstugor kan avhjälpas. Behovet av barnstugor och fritidshem är nämligen stort.

6. Ta initiativ till statliga engagemang för upptagning av sjunktimmer och fiberbankar i länets insjöar och kustvatten. Det är en värdefull råvara som nu ligger till ingen nytta.

7. Ta initiativ till en ökning av förädlingen av länets träprodukter. Förverkliga de resultat som nu framkommit inom träkemin. Det gäller framställningen av metanol. Se till att forskningen inom träkemin får ekonomiska möjligheter att t. ex. arbeta fram protein och andra värdefulla produkter ur skogsråvaran.

8. Förhindra export av en stor del av länets pappersmassa och förädla också den delen inom länet.

9. Omintetgör planerna på att lägga ner Gästrik-Hammarby, Sandarne och Marmaverken.

Jag skulle kunna fortsätta att räkna upp konkreta förslag som syftar till att skapa nya jobb i Söderhamn och över huvud taget i Gävleborgs län. Jag är alltså optimist, och det kan jag vara därför att jag vägrar att låta mig sövas av talet om konjunktursvackor, dåliga vinster och allt mellan himmel och jord som man anför för att urskulda sin och storfinsansens samhällsfientliga planlöshet.

AXEL ANDERSSON (S):

Herr talman! I sitt interpellationssvar till Olle Östrand har arbetsmarknadsministern också mycket kortfattat berört de statliga insatserna på både kort

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

och lång sikt för Gävleborgs län.

Det är bra att stödet till mindre och medelstora företag höjs med 300 milj. kr. i regeringsförslaget, men hur mycket av detta faller på Gävleborgs län?

Det är också bra att förslag kommer om en förstärkning av det regionalpolitiska stödet, men i vad mån och hur mycket berör detta Gävleborgs län? Hittills är det ju bara massmedia som fått ta del av den regionalpolitiska propositionen, varför jag måste ställa frågan här.

Herr talman! Som Olle Östrand har redovisat i interpellationen är sysselsättningsläget i Gävleborgs län ytterst allvarligt. Med en arbetslöshet på 3,5 % är det – bortsett från storstadslänen – bara Älvsborgs, Värmlands och Norrbottens län som redovisar högre arbetslöshetssiffror.

Mot den bakgrunden tycker jag det är illavarslande att arbetsmarknadsministern inte har kunnat ge ett rakt och klart besked till Olle Östrand om ett aktivt regeringsengagemang för att rädda sysselsättningen i den hårt drabbade Söderhamnsregionen.

Även i länets övriga kommuner är arbetslösheten mycket stor. I länets största kommun, Gävle, hade man vid sista mätningstillfället – vid senaste månadsskiftet – 1 391 personer arbetslösa, dvs. drygt en fjärdedel av länets samlade arbetslösa fanns i Gävle kommun. Det är mer än vad flertalet kommuner i landet av Gävles storlek har. Trots stora insatser från kommunens sida – bl. a. sysselsätts just nu över 700 ungdomar i beredskapsarbete – är bilden mörk. Under de senaste tre fyra åren har mer än 800 industrijobb försvunnit, dvs. 8 % av de industrisysselsatta i Gävle. Hundratal till är i omedelbar fara. Låt mig nämna några av dem:

Multinationella Esselte/Öberg ger enligt ägarna alldeles för dålig vinst. Här kan inom parentes nämnas att Esselte/Öberg i Gävle inte når koncernens snitt på nära 30-procentig vinst, och den är då enligt ägarnas bedömning olönsam och skall läggas ned. Här berörs ett 70-tal anställda.

Gävle Varv har gått i konkurs, och här blir 170 anställda utan arbete.

Gävle Porslinsfabrik läggs ned. 60-talet anställda ställs utan arbete, flertalet av dem kvinnor.

För Gävleborgs län spelar utvecklingen i Gävle stor roll. Fram till mitten av 1970-talet var utvecklingen positiv, främst beroende på den injektion som utlokaliseringen av statlig verksamhet till kommunen under 1970-talets första år innebar. Sedan dess har utvecklingen när det gäller Gävles arbetsmarknad emellertid stagnerat och i den viktiga industrisektorn t. o. m. kraftigt gått tillbaka, såsom jag tidigare redovisat.

Vad det handlar om är ett omedelbart behov av statliga näringspolitiska insatser för att dels klara de jobb som finns, dels också skapa de nya arbetstillfällena som är oundgängligen nödvändiga för att återigen nå en positiv utveckling både i Gävle och i länet som helhet.

Herr talman! Jag tvingas konstatera att folkpartiregeringen – liksom trepartiregeringen före den – inte tagit de statliga initiativ som hade behövts för att förbättra och trygga sysselsättningen i Gävleborgs län. Interpellations svaret i denna del innehåller bara förhoppningar och förmodanden, vilket är

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

att beklaga. Arbetsmarknadsministern hänvisar till den regionalpolitiska proposition som ingen riksdagsledamot hittills sett med sina ögon men väl summariskt tagit del av i massmedia. Låt mig citera ur arbetsmarknadsministerns svar till Olle Östrand: "Beträffande det regionalpolitiska stödet föreslås förbättringar av stödvillkoren för samtliga kommuner. Det kommer med de här åtgärderna att finnas bättre förutsättningar för en utveckling i näringslivet i Gävleborgs län."

Herr talman! Att förutsättningarna förbättras räcker inte. Om utvecklingen i Gävleborgs län skall kunna vridas rätt igen när det gäller att skapa fler jobb och en tryggad sysselsättning för länets invånare måste staten – regering och riksdag – aktivt gripa in med åtgärder av olika slag.

Från socialdemokratiskt håll har de senaste åren från denna stol framförts många förslag, som – om de hade fått stöd av riksdagens borgerliga majoritet – väsentligt skulle ha förbättrat arbetsmarknad och sysselsättning i vårt län. Jag skall inte göra en lika lång uppräkninng som Bertil Måbrink, men låt mig nämna några av de förslag som vi har lagt fram:

- Inrätta en strukturfond för att rädda och utveckla krisdrabbade branscher.

- Stärka Investeringsbankens kapacitet i syfte att öka samhällets möjligheter att ingripa med riskvilligt kapital där det behövs för att trygga jobb som redan finns och investera i nya.

- Stärka länens utvecklingsfonder.

- Öka byggandet. I Gävle liksom i de flesta av länets kommuner har vi både en besvärande bostadsbrist och en hög arbetslöshet bland byggnadsarbetarna.

Detta är en bister verklighet som bara kan förändras genom aktiv handling; här räcker det inte med fromma förhoppningar. Tyvärr måste det interpellationssvar, som vi nu tagit del av, hänföras till den senare kategorin. Några som helst besked om planerade aktiva insatser från regeringens sida för att förbättra sysselsättningen på kort och lång sikt i Gävleborgs län har vi inte fått, vilket är att beklaga.

OLLE WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Jag vill ta tillfället i akt och något peka på de problem som de kommuner drabbats av som är beroende av den ståltillverkande industrin inom Gävleborgs län.

Det är två kommuner i länet som har ett mycket ensidigt näringsliv, nämligen Hofors och Sandviken.

Hofors kommun har minskat med sammanlagt 2 760 invånare under perioden 1965–1978 till knappt 14 000 invånare. Om inte några konkreta åtgärder vidtas för att stödja näringslivet i Hofors pekar befolkningstrenden på 13 000 invånare år 1985 enligt Länsplanering 1978.

Bland kommunerna i länet redovisar Hofors den största befolkningsminskningen under nämnda period.

Jag vill även nämna att under de två senaste åren redovisar Hofors den största procentuella befolkningsminskningen av samtliga kommuner i hela

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

riket.

Flyttningen från Hofors påverkar helt naturligt i hög grad åldersstrukturen bland de kvarboende. De som måste flytta är till övervägande del ungdomar och unga barnfamiljer. Detta medför att antalet åldringar ökar markant. Fram t. o. m. 1985 beräknas andelen åldringar öka mest i Hofors bland samtliga kommuner i länet. Den förändrade åldersstrukturen medför minskade skatteinkomster, samtidigt som krav ställs på ökad kommunal äldreomsorg.

Enligt senast kända siffror fanns hela 49,4 % av samtliga arbetstillfällen i kommunen inom stålindustrin SKF Steel. Denna siffra är den högsta i landet. Vi är därför mycket starkt beroende av stålindustrins utveckling i landet. Jag vill rikta arbetsmarknadsministrerns uppmärksamhet på att det är av största vikt att statsmakterna följer utvecklingen och vidtar nödvändiga åtgärder för att tillvarata kommunernas intressen i den pågående strukturomvandlingen inom stålindustrin.

Antalet arbetslösa i hela länet är liksom i Hofors alltför stort. Speciellt är kvinnornas arbetssituation mycket svår, och detta gäller även i hög grad inom Sandvikens kommun. För att nå en förvärvsintensitet för kvinnorna som motsvarar riksgenomsnittet skulle det behövas ytterligare ca 1 800 arbetstillfällen i Sandviken och ca 750 i Hofors. Jag vill fråga statsrådet om han är beredd att aktivt vidta åtgärder för att förbättra arbetssituationen för kvinnorna på nämnda orter.

Tidigare var stålindustrin inne i ett skede där man anställde åtskilligt med personal. Under de senaste åren har stålindustrin haft anställningsstopp, och personalstyrkan har reducerats. Detta gäller både Sandviken och Hofors. De strukturförändringar som är under utveckling inom såväl stål- som skogsindustrin gör arbetsmarknaden i vårt län mycket osäker de närmaste åren.

Arbetsmarknadsläget speciellt för ungdom och kvinnor kommer även framdeles att vara besvärligt, även om det för dagen ser litet ljusare ut på våra stålorter än vad det gjorde för några månader sedan. Det är därför av största vikt att vi får ett mer aktivt stöd av regeringen för att kunna förbättra arbetsmarknadssituationen inom Gävleborgs län.

Jag vill sluta med att till arbetsmarknadsministern uttala den förhoppningen att han kommer att ställa sig positiv till det lokaliseringsstöd som SKF Steel sökt för investeringar i en ny teknologi inom järnsvampsprocessen, den s. k. plasmateknologin, som arbetsmarknadsministern vid ett tidigare tillfälle blivit informerad om.

Ett bifall till SKF:s ansökan är ur sysselsättningssynpunkt mycket viktigt inte bara för företaget utan i minst lika hög grad för kommunen. Genom att starta järnsvampsverket sysselsätts inte bara svampverkets personal, utan sysselsättningen tryggas även för personalen i företagens gruva, anrikningsverk och kulsinterverk. Totalt gäller det ca 90 personer. På sikt kan plasmateknologin få stor betydelse även utanför SKF:s domäner, inte minst för gruvorna i Bergslagen.

Eftersom vi här i riksdagen ännu inte fått tillfälle att ta del av den regionalpolitiska proposition, som arbetsmarknadsministern nämner i sitt

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

svar på interpellationen, är det ju helt omöjligt för mig att göra några bedömningar huruvida propositionen innehåller förslag till sådana bestämmelser att SKF Steels ansökan om lokaliseringstöd kommer att gynnas. Jag tvivlar på det, men kanske arbetsmarknadsministern här kan ge ett besked om hur det förhåller sig med den saken.

ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Jag skall fatta mig ganska kort, eftersom flera ledamöter på Gävleborgsbänken redan har klargjort hur besvärlig sysselsättningssituationen är i Gävleborgs län och att den varit så under en längre tid.

Förutom de arbetslösa som är registrerade finns det en stor dold undersysselsättning i vårt län. Bertil Måbrink beklagade nyss här i talarstolen att de stora finansfamiljerna dominerade de större företagen i länet. Jag skulle vilja säga tvärtom. Hur skulle situationen ha varit i vårt län om vi inte ens haft dessa företag? Hade det varit bättre med flera statliga eller kooperativa företag? NCB, kooperationens fabrik i Karlholm och de statliga företagens problem runt om i landet visar väl klart att sådana företag inte varit någon lösning för dem som nu har svårt att få sysselsättning i vårt län. Vi har dock inom länet en del företag som går bra men som inte omnämnts i debatten. Jag behöver bara nämna Sandvik AB, Korsnäs-Marma m. fl.

Jag skulle vilja lägga fram några ytterligare synpunkter som inte tagits upp av föregående talare. Länet har hittills fått en mindre andel av de utbetalda regionalpolitiska medlen. Där ser vi från länets sida gärna en ökning i framtiden, och vi hoppas att man tänker på Gävleborgs län när det gäller att fördela dessa medel. Men detta kommer vi till senare.

Staten har en mycket liten verksamhet i Gävleborgs län, även om man tar hänsyn till de statliga verk som utlokaliserades till Gävle. Hälsingland har ingen statlig verksamhet. Till mina socialdemokratiska kolleger skulle jag vilja säga: Där vilar ansvaret tungt på er. När riksdagen skulle besluta om att utlokalisera myntverket till Söderhamn var det socialdemokraterna som sade nej, och riksdagen avtog framställningen med endast tre rösters marginal. Därför tycker jag det skorrar illa när Axel Andersson står i talarstolen och säger att det är de borgerliga ledamöterna som motarbetat länet.

När det gäller den fråga Olle Östrand och jag tagit upp, nämligen Stora Kopparbergs ansökan om tillstånd att uppföra ett journalpappersbruk i Söderhamn, skall regeringen enligt svaret dels avvakta att förhandlingar mellan staten och NCB slutförs, dels avvakta tills man fått en överblick över den framtida situationen inom såväl NCB som Söderhamnsregionen som helhet. Jag beklagar regeringens ställningstagande på den punkten. Det finns en uppenbar risk, om man skall väga in alla de faktorer arbetsmarknadsministern här har omnämnt, att detta kommer att ta lång tid. Tidsfaktorn kan här vara avgörande för om det över huvud taget skall bli något journalpappersbruk i Söderhamn. Sådana här planer har man nämligen också i konkurrentländerna. Det finns inte plats på världsmarknaden för hur många journalpappersbruk som helst. Blir vi akterseglade kan resultatet bli att det vid den tidpunkt då alla överläggningar är klara inte längre är lönande att göra

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

denna investering. Jag vill understryka att regeringen måste göra allt den kan för att påskynda ärendet och se till att få fram ett beslut i frågan så att inte hela projektet äventyras.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag har besvarat en interpellation av Olle Östrand. Den är skriven på en A 4-sida och är egentligen ganska innehållslös. Den innehåller egentligen, Olle Östrand, inte mer än vad vi väl känner till efter alla de överläggningar som vi har haft på arbetsmarknadsdepartementet och industridepartementet om Gävleborgs län. Det förhåller sig inte så att vi är obekanta med de här problemen – tvärtom. Gävleborgs län är ett län som vi har under alldeles särskild observans. Det tror jag alla deltagare i den här debatten vet. Ni har ju allihop, tror jag, varit med vid något tillfälle under de många uppvaktningar och vid de diskussioner som vi har fört om Gävleborgs län och de branscher och företag som finns där. Det är ju inte så att regeringen är passiv i den här frågan. Låt oss till att börja med lägga bort sådana vulgärargument, om vi skall ha en meningsfull diskussion. Ni vet alla att regeringen här tvärtom är synnerligen aktiv och griper in i fråga efter fråga.

Den interpellation som Olle Östrand har ställt slutade med tre konkreta frågor, och den praxis vi har här i riksdagen är ju att statsråden svarar på de direkta frågorna. Det är vad jag har gjort. Sedan har var och en som varit inne i kammaren fått klart för sig att den här diskussionen har handlat om betydligt mer än de tre frågor som Olle Östrand hade som utgångspunkt för debatten. Det är i och för sig ett problem för riksdagens talmän och ledning hur långt vi skall gå i en sådan här fråga. Vi har nyligen fått en uppmaning som statsråd att vi skall vara mycket kortfattade i våra svar. Det är litet knepigt att efterfölja den uppmaningen mot bakgrund av det sätt på vilket mina meddebattörer har hanterat den här frågan. Här har faktiskt nu förts in allting som gäller Gävleborgs län: dess olika företag och näringar, dess kommuner m. m.

Och, Bertil Måbrink, när jag möjligen log något i min bänk var det mot bakgrund av vad jag nu har tecknat. Bertil Måbrink tog i sitt anförande upp bostadspolitik, barnomsorg och trafikpolitik. Då tyckte jag att han höll på att vidga den här debatten så pass långt att man måste fråga sig hur långt ett statsråd skall följa med i diskussionen. Jag tänker inte följa med hur långt som helst, utan jag skall försöka begränsa debatten till vad den egentligen gällde från början, alltså de frågor som Olle Östrand har ställt.

Vad gör regeringen åt de här problemen? Jag har redogjort för en hel del i interpellationssvaret, och jag skulle vilja göra det mycket viktiga tillägget att det som är helt avgörande för hur vi skall få det med sysselsättning och näringsliv i Gävleborgs län liksom i alla andra län i Sverige är hur vi sköter den ekonomiska politiken. På den punkten måste jag säga att mina socialdemokratiska meddebattörer står väldigt handfallna. Vad som här har förts fram av exempelvis Axel Andersson är att man skulle kunna ha en strukturfond. Ja, det är väl i och för sig tänkbart att man skulle kunna kanalisera pengar efter den modellen. Det centrala är, Axel Andersson, att man ser till att den näring

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

och det företag som är i behov av krediter verkligen får sådana och får det riskvilliga kapital som behövs för att bygga upp ett företag. Det finns inte någon kungsväg i Axel Anderssons förslag. Det är en annan metod att nå samma resultat som vi anvisat andra vägar för såväl i trepartiregeringen som i folkpartiregeringen.

Det avgörande är nog ändå att man ser till att svenskt näringsliv har konkurrenskraft. Där körde den förrförra regeringen helt fast. Vi var nära ett mycket, mycket allvarligt läge i Sverige när vi växlade regim 1976. Hade inte de förändringar i den ekonomiska politiken vidtagits av trepartiregeringen, som vi sedan fullföljt i folkpartiregeringen, hade vi sannolikt haft en oändligt allvarligare situation att brottas med nu än vad vi har. Vi har fått ta över – jag håller gärna med Bertil Måbrink om det – en rad krisbranscher från den förrförra regeringen; det här är inte någonting nytt, utan det har vuxit fram under hela 1970-talet och börjat synas mer och mer. Det gjordes inget radikalt för att lösa grundproblemet – att åter få konkurrenskraft i svenskt näringsliv – under den socialdemokratiska regimens tid. Det är den första förutsättningen för att klara situationen. Där är vi nu på rätt väg tack vare de åtgärder som har vidtagits.

Investeringsbanken borde få bättre resurser, sade Axel Andersson. Det var den andra av hans tre viktiga punkter för att lösa problemen i Gävleborgs län. Mig veterligt har inte investeringsbanken lidit av någon resursbrist. Vi har aktivt använt oss av investeringsbanken för att lösa ett besvärligt problem i Östergötland, nämligen krisen i Luxor. Det visar att vi inte har ryggat för att spela med det instrumentet så mycket som vi har funnit att det finns rimlig anledning att göra. – Det var inte mycket att komma med, Axel Andersson.

Den tredje kungsvägen var att förstärka utvecklingsfonderna. Sedan var det slut på Axel Anderssons karta. Vad har då regeringen gjort på den punkten? Jo, vi framlägger en proposition för riksdagen om en förstärkning med 300 milj. kr. Vi har dessutom satsat 300 milj. kr. på utveckling av intressanta projekt i industrin. Sammantaget således över 600 miljoner. Den här förstärkningen sker alltså.

Jag håller gärna med Axel Andersson om att det är en viktig förutsättning; det är därför vi satsar på det. Men det är ju inte så att regeringen låtit bli att göra det. Det var det påståendet som var det märkliga i Axel Anderssons påpekande.

Regeringen har alltså inte bara fromma förhoppningar, utan här visar vi en aktiv vilja att gå in i de svåra problemen. Det förekommer ett intensivt förslagsställande till riksdagen att gå in med vad vi menar vara riktiga åtgärder – ett så intensivt förslagsställande att t. o. m. några av mina meddebattörer tycker att alla de propositioner som läggs fram för riksdagen börjar medföra en alltför tung belastning för riksdagen. Det har t. o. m. varit problem att hålla takten på tryckerierna! Men det är ett annat problem. Man kan ju inte både kritisera oss för handlingsförlamning och för att vi är för duktiga att lägga fram propositioner. Var så god och bestäm er för vilket som är det riktiga!

Här har gjorts en rad redovisningar av näringsstrukturen i Gävleborg. Jag

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

har aldrig bestridit att problemen där är stora – tvärtom har jag tagit det här på allvar, och det vet Olle Östrand väl om.

Vi kommer att gå igenom pappers- och pappersmassaindustrin var för sig, vi kommer att framlägga förslag när det gäller skogsmaskinerna, vi kommer att se över boardindustrin. Det arbetet är långt avancerat när det gäller flera av dessa branscher – det vet mina meddebattörer också väl. Det utredningsarbete som pågått om papper och pappersmassa när det gäller NCB är i slutskedet. Men att innan det är avklarat föra en offentlig debatt om hur den här strukturen skall se ut är naturligtvis ogörligt. Den dag som den frågan skall tas upp skall det naturligtvis ske med det ansvariga statsrådet Erik Huss. En mycket lång debatt fördes i går om just de frågorna. Jag skall i dag inte upprepa vad som där sades.

Låt mig till Bertil Måbrink också säga att regeringen naturligtvis är beredd att titta på de konkreta förslag som han menar sig sitta inne med, om det görs framställningar om dem i vanlig ordning från länsarbetsnämnd och arbetsmarknadsstyrelse till regeringen. Vi kommer då att pröva den på det sätt som vi har bestämt oss för här i Sverige. Men välkommen med bra förslag! Vi skall väl ta vara på dem. Vi har ju inte stoppat några konstruktiva förslag, utan under de konjunktur- och struktursvårigheter som vi har levt med har just avsaknaden av goda idéer varit huvudorsaken till att det har varit litet problematiskt.

Jag vill uttala min förvåning över att Bertil Måbrink vägrar att ta hänsyn till eller tro på – hur han nu formulerade sig – lågkonjunktur och strukturproblem som förklaring till svårigheterna. Hur skall vi kunna lyfta oss ut ur hela den världshandel som vi är en del av, Bertil Måbrink? Är detta ett realistiskt resonemang? Inser inte Bertil Måbrink att Sverige är beroende av vad andra länder runt om oss gör, när 50 % av hela vår produktion går till export?

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Nu skall vi inte ha någon allmänekonomisk debatt, utan vi skall tala om länets problem. Men jag kan hålla med arbetsmarknadsministern om att man bör se till att man har en god ekonomi, och det är mot den bakgrunden vi vill minska det rekordartade budgetunderskottet. Förutsättningen för att staten skall kunna gå in med insatser i olika avseenden är ju att den har en god ekonomi.

Jag lyssnade förgäves efter några ord om Vansäter; jag hoppas att arbetsmarknadsministern återkommer i detta avseende och verkligen härifrån talarstolen deklarerar att han i fortsättningen skall göra allt vad som går för att försöka klara ut den katastrofala situationen i Vansäter.

Det är bra att arbetsmarknadsministern säger att han nu skall se på boardindustrin. Jag får väl tolka det så, att han är beredd att greppa tag i hela skivindustrin och föreslå vettiga lösningar när det gäller den framtida strukturen.

Den tredje frågan i min interpellation lydde:

”Vilka näringspolitiska åtgärder i övrigt är industriministern beredd vidtaga för att förbättra sysselsättningen på kort och lång sikt i Gävleborgs

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

län?"

Den frågan innefattar ju hela det problemkomplex som vi i de olika inläggen här har redogjort för.

Pappersbruket kommer i en första etapp att ge varaktig sysselsättning åt 275 personer, men minst lika viktigt är att 600 man får jobb under uppförandet. Med ett pappersbruk som byggs ut successivt skulle man kunna klara omstruktureringen av massaindustrin i Söderhamn under socialt acceptabla former. Om utbyggnaden sker snabbt, skulle de friställda i Vansäter också, såvitt jag förstår, kunna få utbildning och sedan undan för undan flyttas över till pappersbruket. Vad det gäller är bara att man skall förädla den massa som tas fram inom det här området.

Jag har full förståelse för att staten nu går in i NCB och tar kontrollen över företaget. Lika viktigt är det emellertid att man sedan mycket snabbt kommer till förhandlingar med Stora Kopparberg om Vallvik. Jag tror att om man skall klara strukturfrågorna i Söderhamnsregionen när det gäller massaindustrin, så är ett samarbete mellan staten och Stora Kopparberg en förutsättning.

Som Rolf Dahlberg har framhållit här är det viktigt att det hela sker snabbt, för finnar och tyskar väntar inte på oss utan arbetar var och en på sitt område för att få nästa pappersmaskin installerad. Eftersom marknadstillväxten har vissa gränser är det ofantligt betydelsefullt att vi skyndar på.

När det gäller ytterligare åtgärder på både kort och lång sikt – jag begränsar mig till Söderhamn – räcker inte pappersbruket, utan man måste givetvis vara beredd på andra insatser.

Jag tror att om man skall klara problemen på kort sikt bör man snegla på Kockums Industri AB. Där går f. n. hela verksamheten, tror jag, för halv maskin. Man har verkstadskapacitet, man har duktiga yrkesarbetare, och skulle man lägga ut statliga beställningar på Kockums Industri AB skulle man kunna klara sysselsättningen under en övergångsperiod fram till dess att man vet hur strukturen skall bli inom skogsmaskinbranschen. Jag tror att det är väldigt viktigt att man snabbt klarar ut strukturen inom skogsmaskinbranschen, för vi har också ÖSA i Alfta med 700 anställda, där man inte vet från den ena dagen till den andra vad som skall ske.

När det gäller övriga insatser i länet har jag erfarit att det i den regionalpolitiska propositionen – vi har ju inte sett den ännu – att man skall använda den offentliga sektorn i större utsträckning i regionalpolitiken. Jag tror det är av vikt att länet får en större andel av den offentliga sektorns tillväxt än hittills. Och när det gäller statliga jobb i vårt län skulle vi behöva 2 000 sådana, om vi skulle komma upp till den genomsnittliga andelen statliga jobb av totalsysselsättningen. För Stockholm är andelen 16 %, för riket i snitt 10,4 % och för Gävleborgs län 8,2 %. Därför är det all anledning att se till att antalet statliga jobb också ökar i länet.

Det här var några ytterligare synpunkter på vad som kan göras för att på både kort och lång sikt öka antalet arbetstillfällen i länet. Och sist men inte minst är det viktigt att Kockums huvudkontor flyttas tillbaka från Malmö till Söderhamn, för det finns ingen som helst anledning att huvudkontoret för Kockums Industri AB skall ligga kvar i Malmö längre.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tycker att Rolf Wirtén för ett något besynnerligt resonemang. Han säger att man vidgar diskussionen, att det kommer in nya frågeställningar osv. Det är något besynnerligt. Och så kritiserar Rolf Wirtén Olle Östrands interpellation. Ja, den är kortfattad i motiveringarna, men det finns en fråga som täcker mycket och som Rolf Wirtén borde ha tänkt på, så att han kanske varit litet bättre förberedd. Frågan lyder:

”Vilka näringspolitiska åtgärder i övrigt är industriministern beredd vidtaga för att förbättra sysselsättningen på kort och lång sikt i Gävleborgs län?”

Men har då inte bostadsbyggandet, den kollektiva trafiken, den inre och yttre miljön betydelse i det här sammanhanget? Vi vet att där kan göras väldigt mycket. Vi vet att på varje byggnadsarbetare går två tre andra jobb inom andra industrier som har sammanhang med bostadsbyggandet.

Rolf Wirtén har inte lämnat några som helst konkreta besked om vad det är man skall skaffa för nya jobb till länet. Det har vi inte fått något besked om. Rolf Wirtén talar om att dessa strukturförändringar måste ske inom exempelvis skogsindustribranschen i Gävleborgs län. Men vi vet att det innebär ju inte några nya arbetstillfällen, inte några nya jobb, utan det innebär, som jag har sagt, att det försvinner ett antal industrier: Sandarna, Marmaverken. Att Vansäter försvinner är ju redan klart. Det är också fråga om Gästrike-Hammarby.

Jag har då efterlyst besked av Rolf Wirtén: Vilka nya insatser gör man för att få fram nya industrier och nya jobb? Det är huvudfrågan, och det är den frågan som alla dessa hundratals – kanske tusentals – människor i Gävleborg ställer sig. Vad får vi nu, när denna fabrik försvinner? Var finns regeringens planer därvidlag? Var finns industripolitiken? Är det Wallenberg som skall fortsätta att sköta den – planlöst som hittills? Rolf Wirtén får gärna ha Wallenberg kvar, men jag kräver att man inte överlåter åt honom att också försöka formulera den fortsatta industripolitiken, för det skulle innebära ytterligare en katastrof för Gävleborg.

Sedan är jag glad över att Rolf Wirtén på vissa punkter vill titta på mina förslag. I en motion, som jag lämnade in i januari och som handlar om Gävleborg, finns de här kraven. Vi har också ett näringsprogram för Gävleborg, där vi har byggt ut förslagen ytterligare. Jag hoppas att Rolf Wirtén nu påverkar sina partikamrater i det utskott som kommer att behandla dessa frågor, så att man tar till vara de här förslagen.

AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern använde större delen av sin replik till mina förslag om sysselsättningskapande åtgärder. Man får naturligtvis känna sig smickrad över det. Men det mesta som framgick var den starka irritation som jag tyckte arbetsmarknadsministern visade över att den här interpellationen väckte så stor debatt och så många inlägg från Gävleborgs riksdagsledamöter. Det är dock faktiskt så, Rolf Wirtén, att sysselsättningen – och den stora arbetslösheten – i Gävleborg engagerar oss som är folkvalda

Nr 113

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
att förbättra sysselsättningen i Gävleborgs län*

därifrån, och då får arbetsmarknadsministern stå ut med att vi ägnar oss åt debatt om dessa problem.

Det var några synpunkter i svaret som jag skulle vilja bemöta. Rolf Wirtén lät nästan som en känd partiledare i ett annat borgerligt parti när han talade om arvet från det förgångna. Men jag vill inte göra några jämförelser i övrigt. Låt mig bara konstatera att den ekonomi som vårt land har i dag inte på något sätt kan jämföras med den samhällsekonomi vi hade 1976, när vi fick en ny regering. Och en sådan jämförelse utfaller inte till den gamla socialdemokratiska regeringens nackdel.

Rolf Wirtén säger också att strukturfond är något som vi har talat om länge från socialdemokratiskt håll, men det är ju ingen vits med att inordna pengar i en sådan fond, som skulle ge riskvilligt kapital. Vi har återkommit till den frågan. Vi har lidit nederlag i riksdagen, men vi menar fortfarande att en sådan här fond väsentligt skulle ha bidragit till att öka möjligheterna till både nya risktagande pengar i Gävleborgs län och en sanering av de industri- och näringsgrenar som behövs.

Sedan nämnde Rolf Wirtén även Östergötland. Det är i och för sig ett bra län och ett fint landskap. Men det var Gävleborg som det här handlade om. Vi kanske ändå får hoppas att Gävleborg kommer med i den här hanteringen när Rolf Wirtén blir på litet bättre humör.

Till sist: Vi skulle bestämma oss – om regeringen var passiv eller aktiv. Om man skulle mäta i mängden propositioner som har lagts fram nu, så kunde man tro att regeringen var aktiv. Men om man läser propositionerna, är jag böjd för att ha den motsatta uppfattningen.

OLLE WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att vi har kommit in på andra problem än vad interpellationen egentligen handlar om. Det kan inte jag finna. Allt vad vi här har sagt från våra bänkar går ändå ut på sysselsättningsläget i Gävleborgs län. Jag vet inte om jag skall tolka det så, att det möjligtvis var de frågeställningar som jag berörde beträffande stålindustrin i vårt län som ligger utanför interpellationens ämne. Rolf Wirtén nämnde nämligen ingenting om dem i sitt svar.

Jag ställde två konkreta frågor. Den ena var om arbetsmarknadsministern var beredd att aktivt vidta åtgärder för att öka sysselsättningsmöjligheterna för kvinnorna på stålorter. Detta är ett verkligt problem, speciellt i Sandviken och Hofors. Men arbetsmarknadsministerns intresse kanske inte sträcker sig så långt.

Den andra frågan som jag ställde gällde lokaliseringsstödet till SKF Steel i Hofors, där 90 anställda berörs. Arbetsmarknadsministern säger inte heller någonting om huruvida han vill medverka till att Hofors kommun får ett sådant stöd. Jag kan bara beklaga om arbetsmarknadsministern har den inställning som jag vet att många andra har. De säger, att om ett län inom sina kommuner har två järnbruk, har länet egentligen inte några problem. Det vill jag starkt protestera mot. Stålorter, som för dem som inte känner till hur det är i verkligheten kan se ut att ha det ganska problemfritt, kan verkligen vara hårt

drabbade av den strukturförändring som har ägt rum på stålindustriområdet.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Att jag i mitt första inlägg inte hann kommentera alla de frågeställningar som togs upp berodde helt enkelt på att de var många och att jag bara hade tio minuter på mig. Det var omöjligt att gå in på alla frågor.

Får jag till Olle Westberg beträffande de punkter som han senast tog upp säga att det självfallet är mycket viktigt att vi gör stora ansträngningar för att få en differentiering av arbetsmarknaden, så att kvinnorna kan få ett jobb när de så önskar. Från denna talarstol har jag tidigare i dag litet grann belyst detta problem då vi diskuterade arbetsmarknaden i Oskarshamn. Där har man stora problem med att skaffa arbetskraft, på grund av att man inte kan erbjuda kvinnorna arbetstillfällen – och då flyttar inte människorna dit. Det som jag sade om Oskarshamn kan väl sägas om Hofors, så jag tror inte att det på något sätt råder motsättning mellan Olle Westberg och mig på denna punkt. Det är tvärtom angeläget att man får nyetableringar på en ort med så ensidigt näringsliv som Hofors. Det är i syfte att få till stånd fler arbetstillfällen som kan passa den kvinnliga arbetskraften som vi satsar på utvecklingsfonderna. Jag har i den regionalpolitiska propositionen, vilket Olle Östrand mycket riktigt påpekade, betonat betydelsen av att man också när det gäller den offentliga sektorn försöker decentralisera verksamheten inom länet och att man från rikssynpunkt främjar utflyttning av funktioner till län och kommuner. Där finns en given möjlighet för den kvinnliga arbetskraften att få en bättre arbetsmarknad i den typ av kommuner som Olle Westberg här talar om, bl. a. Hofors.

Frågan om plasmateknologin bereds i industri- och arbetsmarknadsdepartementet. För dagen kan jag därför inte ge något konkret svar på den frågan – och det tror jag att Olle Westberg är väl medveten om.

Axel Andersson försökte att raljera litet grand genom att säga att jag var mer intresserad av Östergötland än av Gävleborgs län. Det är väl ändå att missförstå allt vad jag tidigare har sagt! När Axel Andersson ifrågasatte att vi inte vill hindra utvecklingen av Investeringsbanken och att vi vill utnyttja den som ett instrument i näringspolitiken gav jag ett konkret exempel på att förhållandet är det motsatta, att vi verkligen använder oss av Investeringsbanken. Jag nämnde då Luxor. Det var med förlov sagt en glidning i debatten – dess bättre inte vanlig här i huset – som Axel Andersson här gjorde sig skyldig till.

Jag skulle med anledning av Axel Anderssons inlägg – även andra var inne på det – något vilja kommentera interpellationen från Olle Östrand. Jag är inte det minsta irriterad över Olle Östrands sätt att formulera sig. Tvärtom tog jag argumenten på allvar och försökte besvara alla frågor. Det gäller också den tredje frågan, om sysselsättningen på kort och lång sikt i Gävleborgs län. Jag håller gärna med om att den är allmän, men det är helt klart att man kan föra en mycket vittsyftande diskussion om den. Jag valde att formulera mig på det

Nr 113

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
att förbättra syssel-
sättningen i Gävle-
borgs län*

allmänna sätt som Olle Östrand gjorde. I den tredje delen av mitt svar redovisar jag just förutsättningarna för industri- och regionalpolitiken. Jag tycker fortfarande att det som står där är riktiga synpunkter. Vi kommer senare att här i kammaren få diskutera såväl den industripolitiska propositionen, som Erik Huss har lagt fram för riksdagen, som den regionalpolitiska propositionen, men jag tror vi kan spara den debatten tills de propositionerna står på vår dagordning.

Bertil Måbrink menade att det var motiverat att dra in bostadsbyggandet i denna diskussion, och det kan jag i och för sig ha förståelse för. Han kan ha rätt i att en uppgång i bostadsbyggandet ger en mängd arbetstillfällen i byggnadsindustrin. Vi har också i regeringen försökt dra slutsatsen av det resonemanget, och har nu äntligen kunnat böja av den nedåtgående kurvan i bostadsbyggandet i Sverige så att den nu i stället är på uppgång. Föregående år låg bostadsbyggandet på uppemot 60 000 lägenheter, och detta år kommer det sannolikt att ligga på samma nivå eller t. o. m. något däröver. Vi får se vad facit blir när året är över.

Herr talman! Jag skulle avslutningsvis också vilja säga, att visst är det många svårigheter i Gävleborgs län för de företag och branscher som är verksamma där. Men jag tycker det förtjänar att tas in i kammarens protokoll att antalet lediga platser där var 667 i februari 1978, 690 i januari 1979 och 842 i februari 1979, som är den senaste mätningen. Det är alltså en klar uppgång även i detta län. Och det är min förhoppning att industrisysselsättningen, som nu är på väg uppåt, skall fortsätta uppåt och att man klarar de problem som uppstår vid Vansäter på andra håll under den närmaste tiden. Vi har en övergångstid för Vansäter, som Olle Östrand här har redovisat tidigare, och med en aktiv arbetsmarknadspolitik, en uppåtgående konjunktur och en förbättrad situation över huvud taget i svenskt näringsliv kanske vi kan klara de svårigheter som de enskilda människorna ställs inför. Men visst är det problem när en sådan enhet skall läggas ner, det vill jag inte för ett ögonblick bestrida.

Det kanske också är värt att säga att antalet arbetslösa i Gävleborgs län dock har minskat under den senaste månaden, från 5 200 i januari till 4 887, så även om man tar de siffrorna finns det en viss ljusning.

Allra sist vill jag hålla med om att alla dessa branschfrågor som ni har berört – om skogsmaskinindustrin, pappersindustrin, plywood- och boardindustrin – är frågor som brådskar, och vi skall därför vara mycket aktiva i regeringskansliet. Det är den målsättningen vi har, och vi hoppas kunna leverera förslag i alla dessa frågor under våren.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Att det har skett en klar uppgång i antalet lediga platser sedan januari är naturligtvis inte osannolikt. Men när det gäller antalet arbetslösa, i beredskapsarbeten och i AMS-utbildning har det hela tiden skett en ökning gentemot föregående år, och det är lika klart bevisbart.

Vi gävleborgare, arbetsmarknadsministern, är ett tålmodigt släkte. Men när det börjar på att barka åt skogen, då river vi ifrån oss. Det har vi gjort i dag.

Vi har pekat på de problem vi har inom de olika sektorerna i länet. Jag hoppas nu att det efter den här diskussionen står fullständigt klart att om vi skall kunna lösa problemen i Gävleborgs län, då måste vi ha samhällets resurser bakom oss.

De inlägg som arbetsmarknadsministern har gjort här i dag kan jag inte tolka på annat sätt än att viljan finns, men sedan gäller det att också ha kraften. Jag hoppas att kraften finns i samma stora utsträckning som viljan. Om så är fallet, då har jag en viss förhoppning om att vi kan gå en något ljusare framtid till mötes.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om åtgärder för bibehållande av sysselsättningen i Gästrike-Hammarby

Industriministern ERIK IUSS erhöll ordet för att besvara *Wivi-Anne Cederqvists* (s) den 14 mars anmälda fråga, 1978/79:427, och anförde:

Herr talman! Wivi-Anne Cederqvist har frågat mig vilka insatser regeringen är beredd att vidtaga för att sysselsättningen i Gästrike-Hammarby skall kunna bibehållas.

Sulfitfabriken i Hammarby ägs av Kopparfors AB. Enligt uppgift från företagsledningen är anledningen till den planerade nedläggningen av massafabriken att den med nuvarande produktion är olönsam. Andra starkt bidragande orsaker till nedläggningen är enligt företagsledningen svårigheter att lösa de yttre miljöproblemen samt bristen på vedråvara i området.

Kopparfors framhåller att största delen av de anställda kan erbjudas anställning vid andra anläggningar inom företaget. Företaget planerar vidare att i samarbete med de anställda samt de lokala arbetsmarknadsmyndigheterna försöka omplacera arbetskraft till intilliggande industrier. Företaget bedömer dessa möjligheter som goda.

Med hänsyn till det sagda anser jag det f. n. inte vara befogat med några extraordinära åtgärder från regeringens sida.

WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Herr talman! Jag får tacka industriministern för svaret på min fråga fast jag inte är nöjd med det. Det är i mitt tycke både kortfattat och negativt.

Gästrike-Hammarby sulfitfabrik är, trots sina 90 år, genom ombyggnad en relativt modern fabrik. Den senaste ombyggnaden gjordes i början av 1970-talet, och miljövårdsdelen har under de senaste åren byggts ut kontinuerligt. Enligt uppgift befinner sig utrustning och maskiner i dagsläget nära toptrim.

Eftersom konjunkturerna för massaindustrin varit i botten under 1970-talet har främst de små enheterna, typ Gästrike-Hammarby, drabbats mycket hårt. Därför har under senare år omfattande rationaliseringar gjorts i fabriken, med resultat att ca 50 arbetstillfällen försvunnit genom att man inte anställt

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
bibehållande av
sysselsättningen i
Gästrik-Hammar-
by*

efter s. k. naturlig avgång. Detta har accepterats av facket och alla anställda med tanke på att man därigenom skulle kunna få fabriken lönsam och på så sätt en tryggad sysselsättning.

Nu har resultaten av dessa insatser börjat visa sig. Fabriken går för fullt. Priserna har stigit betydligt bara i år, och det är en god efterfrågan på den specialmassa som framställs i Hammarbyfabriken. De stora lager som fanns för ett år sedan har körts ut, och allt fungerar bra.

I början av mars anställdes tre personer. Veckan därpå, måndagen den 12 mars, blev Pappers ordförande Sven Dahlqvist informerad under tystnadsplikt om Kopparfors planer på en nedläggning. Dagen därpå gick Kopparfors ut med ett pressmeddelande om detta och om att MBL-förhandlingar skulle inledas. De anställda hade ännu inte informerats.

Får man gå till väga på så sätt i vårt land i dag, industriministern?

Sulfidfabriken är den enda arbetsplatsen i Hammarby. Samhället, som i dag består av ca 750 människor, ligger avsidet och har helt byggts upp kring företaget. Få företag kan uppvisa en arbetarstam som varit sitt företag så trogen som den i Hammarby.

Nu säger industriministern att fabriken är olönsam. Det vill jag bestämt tillbakavisa. Platschefen och övriga inblandade har i ortspressen uttalat att fabriken nu går bra. Att det har varit svårigheter att lösa de yttre miljöproblemen är på sätt och vis riktigt. Ändå har Kopparfors de senaste åren investerat i runt tal 100 milj. kr. i Hammarbyfabriken, varav det mesta i miljövårdande åtgärder. Vad beträffar de miljöproblem som finns kvar föreligger nu en teknisk lösning, som medför en kostnad på drygt 20 milj. kr. Det är naturligtvis en anseelig summa, men med tanke på de generösa statsbidragsbestämmelser som finns bör detta inte drabba fabriken så hårt. Det gäller ändå att rädda arbetstillfällena för 250 människor.

Jag vill fråga industriministern om inte regeringen har ett ansvar för sysselsättningen i Sverige. Jag beklagar att regeringen inte är beredd att ingripa för att klara sysselsättningen för 250 människor och därmed bevara ett helt samhälle.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Till det som Wivi-Anne Cederqvist sade om ansvar för sysselsättningen bör kanske läggas att fabriken dock icke är belägen på en så avsides ort som hon antydde, utan nära Sandviken där det dominerande företaget Sandvik har tydliga anställningsbehov.

WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Herr talman! Det har ju i den nyligen avslutade interpellationsdebatten framkommit vilka problem som finns på bruksorterna Sandviken och Hofors i Gästrikland. Även Sandviken har alltså problem. Vi har mist närmare 1 000 arbetstillfällen under de senaste åren, då man inte anställt efter naturlig avgång. Nu har man haft ett behov av 20 arbetare, bl. a. personer som har lång erfarenhet som svetsare. Det finns fullt med arbetslösa i Sandvikens kommun. Ungdomsarbetslösheten är otroligt stor.

F. ö. har vi sedan en tid tillbaka ett stort behov av arbeten för kvinnor, vilket sammanhänger med den ensidiga näringslivsstrukturen. När det gäller kvinnors yrkesverksamhetsgrad i Hammarby kan jag nämna att den ligger mer än 20 procentenheter under riksgenomsnittet. Som industriministern säkert förstår är även detta ett stort problem, men i dagsläget är den stora frågan för Gästrik-Hammarby och Sandvikens kommun vad som skall hända med massafabriken, med de drygt 250 anställda och hela samhället, ett samhälle som är så helt beroende av företaget. Alla hammarbybor har någon anknytning till företaget. Alla känner i dag stor oro och ängslan. I första hand bör alla vägar prövas att fortsätta den nuvarande produktionen. Men kommer regeringen, om en nedläggning trots allt är oundviklig, att vidta åtgärder, så att ersättningsindustri kommer till stånd innan massatillverkningen upphör och så att anställningen för de 250 anställda tryggas?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om den fortsatta driften vid Broby Industrier AB

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Lennart Bladhs* (s) den 14 mars anmälda fråga, 1978/79:431, och anförde:

Herr talman! Lennart Bladh har frågat mig om Novopan i ärende om företagets förvärv av Broby Industrier AB redovisat någon plan för full råvarutillgång för den fortsatta driften samt om jag kommer att begära en bindande garanti att råvaruleverans sker, så att driften och därmed sysselsättningen verkligen kommer att bestå.

Som jag tidigare redogjort för i kammaren pågår f. n. förhandlingar mellan det danska företaget Novopan Träindustrier A/S och konkursförvaltaren om förvärv av Broby Industrier AB. En förutsättning för detta förvärv är emellertid att Novopan får förvärvstillstånd enligt 1916 års lag om inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. En ansökan från Novopan om förvärvstillstånd är f. n. under beredning inom regeringskansliet.

Enligt uppgifter från Novopans ledning pågår förhandlingar med vissa råvaruleverantörer i syfte att säkra råvarutillförseln till Broby Industrier. Ett slutligt avtal beräknas kunna träffas under de närmaste dagarna.

Utformningen och innebörden av detta avtal kommer givetvis att utgöra en väsentlig del i bedömningsunderlaget för regeringens ställningstagande i frågan om förvärvstillstånd.

LENNART BLADH (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret – som inte gav något svar på frågan men som gav en bild av en besvärlig situation för Broby Industrier.

Min fråga ställdes därför att det verkar som om man skulle kunna finna en lösning på Broby Industriers bekymmer – bekymmer inte enbart för Broby utan för hela bygden. De har varat länge, och de anställda, kommuner och

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om den fortsatta
driften vid Broby
Industrier AB*

många fler har levat i ovisshet om vad som skall ske. Nu verkar det som om det finns en lösning, i varje fall på papperet.

Min fråga bottenar i det som de anställda har frågat: Är detta en kortsiktig lösning? Bli det åter så att vi får hoppet tillbaka om att få arbete, att kommunens folk ser ljust på situationen? Men hur länge varar det? – Jag vill framhålla att om man skall hålla driften i gång måste det finnas en garanti om tillgång till råvaran, dvs. skogen. Skogsägarna i Skåne har bekymmer, och även där finns många ovissa faktorer. I det tillstånd som skall ges åt ett företag anser jag därför, herr statsråd, att det måste begäras garanti för fortsatt råvarutillgång.

Det får inte vara så att man kanske löser problemen för tillfället och kommer i gång nu – och sedan får bekymren tillbaka i dubbel måtto om råvaran försvinner. Jag skulle gärna vilja att statsrådet kompletterar sitt svar och anger om det inte finns möjligheter, om man ger förvärvstillstånd till Novopan, att också kräva garanti för en långsiktig plan när det gäller råvarutillgången. Jag skulle vilja ha ett konkret svar på den punkten.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Låt mig fastslå att det väsentliga är att Broby Industrier kommer i gång. Novopans bud innebär en sådan möjlighet, och det är självklart att Novopan inte betalar en avsevärd summa pengar för att sedan på grund av råvarubrist inte kunna driva företaget.

Såsom jag har redovisat vet vi att Novopan är i kontakt med olika intressenter på råvaruleverantörssidan, som kan hjälpa dem, men det finns inte någon möjlighet för mig att kommendera fram virkesleveranser. Såvitt jag förstår är utsikterna också mycket goda.

LENNART BLADH (s):

Herr talman! Är det väsentligt att företaget kommer i gång? Nej, det väsentliga är fortsatt drift framöver! Jag tror att det vore en olycka om man nu kom i gång vid Broby Industrier och sedan inom kort måste stoppa driften igen. Det vore det värsta som över huvud taget kunde hända. Det är därför jag menar att det inte räcker att komma i gång, dra i gång hjulen, väcka hoppet för bygden och människorna och sedan kanske få uppleva en höst igen som blir bekymmersam i dubbel bemärkelse.

Jag anser att de anställda behöver få visshet om att verksamheten skall fortsätta. Jag förstår mycket väl att man inte kan kommendera företaget till att hålla på i evigheter, men jag tror att det är viktigt med en stark skrivning, som innebär att företaget kan visa en plan beträffande råvarutillgången. Jag vet att både Broby och andra företag har sagt tidigare att råvaran i södra Sverige kanske inte räcker till och att man eventuellt också måste importera råvara. Det finns alltså många frågetecken i det här sammanhanget, och det är många om budet i södra Sverige när det gäller den här råvaran.

Min fråga är föranledd av det förhållandet att det är viktigt för de anställda och för kommunens folk att man inte bara kommer i gång på kort sikt utan kan driva verksamheten också framöver.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag förstår väl de synpunkter som Lennart Bladh framför och de önskemål som finns hos anställda och andra. Vi har precis samma målsättning i denna fråga. Vi är angelägna om drift – och en uthållig sådan. En första förutsättning för det är att driften över huvud taget kommer i gång och att inte förhandlingarna med de sökande hanteras så att de drar sig ur.

LENNART BLADH (s):

Herr talman! Min lilla önskan är att man skulle kunna få en bindning därvidlag, så att företaget inte bara garanterar att driften skall komma i gång utan också att den kommer att bestå framöver.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om lämpligheten av fler konkurser inom näringslivet

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Karl Boos* (c) den 15 mars anmälda fråga, 1978/79:434, och anförde:

Herr talman! Karl Boo har frågat mig om jag anser att ”kravet på flera konkurser på ett lämpligt sätt ger uttryck för regeringens näringspolitiska ambitioner”.

Karl Boos spörsmål ger mig tillfälle att belysa en fråga som i debatten kommit att behandlas på ett vinklat sätt.

Regeringens synpunkter på näringspolitiken har nyligen redovisats i propositionen 1978/79:123 om riktlinjer för industripolitiken, m. m. Några synpunkter på konkurs som ett medel i näringspolitiken framförs inte i propositionen.

Bakgrunden till Karl Boos fråga är förmodligen ett nyligen publicerat intervjuuttalande av mig i en tidskrift. På intervjuarens direkta fråga svarade jag att konkurs och ackord bör finnas med i arsenalen bl. a. för att undvika utpressningssituationer som kan tvinga staten till alltför dyrbara medgivanden. Jag påpekade emellertid samtidigt att konkurs eller ackord inte är detsamma som att lägga ner ett företag och inte heller är lika med arbetslöshet. Fabriken, personalen och ibland ledningen finns kvar. Företaget kan rekonstrueras och leva vidare på bättre finansiell grund. Jag framhöll även att svårigheter naturligtvis finns, t. ex. för företag som arbetar på utländska marknader eller har stora utländska krediter.

I andra uttalanden har jag understrukt att jag inte hyser någon förkärlek för konkurser men anser att de ibland kan framstå som en naturlig utväg.

Jag vill i det sammanhanget erinra om att konkurs och ackord är normala, förhållandevis allmänt använda civilrättsliga förfaranden i Sverige. Nämnas kan att frågan om statliga åtgärder vid företags obestånd f. n. utreds av företagsobeståndskommittén (Fi 1976:03).

Nr 113

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om lämpligheten
av fler konkurser
inom näringslivet*

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om lämpligheten
av fler konkurser
inom näringslivet*

KARL BOO (c):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga. Det är riktigt att anledningen till denna fråga var ett uttalande som industriministern gjort för tidningen *Veckans Affärer*, som jag menade kunde betraktas som ett auktoritativt uttalande på folkpartiregeringens vägnar. Industriministern säger i det uttalandet att "konkurser och ackord är en rekonstruktionsmetod som bör användas flitigare". Tidningen redovisar också i anslutning till detta uttalande att industriministern tonar ner vikten av den industripolitiska proposition med bl. a. ökat stöd till exporten och småföretagen vilken hade presenterats samma vecka.

Naturligtvis är, som också framhålls i det sammanhanget, den allmän-ekonomiska politiken grunden för näringspolitiken. Därom behöver vi inte diskutera. Nu korrigerar industriministern sitt uttalande, och det är självfallet värdefullt. Men ändå har man en känsla av att både det tidigare uttalandet och korrigeringen i dag på något sätt ger uttryck för att det skall ges ett relativt fritt spelrum för marknadskrafterna. Jag vill för min del säga att även för den som bekänner sig till marknadsekonomins filosofi måste det vara vägledande att ordet "social" finns med, dvs. en social marknadsekonomi. Det är inget tvivel om att industriministerns uttalande har givit anledning till oro på många platser där problemen är stora. Självfallet är det så att en konkurs, som alldeles nyss redovisats i debatten här, skapar bekymmer när det gäller att snabbt få i gång verksamheter och att åter skapa den trygghet som företag i en svår ekonomisk situation behöver. Det är oroande att behöva konstatera att antalet konkurser kommer att bli större under 1979 än någonsin tidigare.

Med detta vill jag säga att det är viktigt att vi på ett tidigt stadium sätter in åtgärder, så att vi därmed kan skapa den trygghet som behövs och minska den sociala oron bland de anställda.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Karl Boo sade att jag nu korrigerar mitt uttalande. Nej, det gör jag inte. Jag korrigerar de vinklade framställningar och de vinklade reflexioner som detta valår har gjorts i anslutning till mitt uttalande.

Beträffande Karl Boos tal om social marknadshushållning vill jag säga att jag i mitt svar just understryker – och det har jag gjort i tidigare uttalanden – att konkurs och ackord inte är liktydiga med driftstopp, utan att de kan vara en naturlig utväg för att skapa bättre förutsättningar för en fortsatt drift.

Jag har aldrig sagt att jag har någon förkärlek för konkurser. Jag vill dock hävda att det är bra att konkurser och ackord finns med i arsenalen. I exempelvis fallet Luxor sparade man på så sätt stora summor till staten, och det gjorde man med säkerhet också i fallet Kockums.

Om kapitalägare – jag vet inte om Karl Boo ömmar för dem – och andra fordringsägare har uppfattningen att staten aldrig kan tillåta att ett företag i obestånd går i konkurs, så måste jag säga att det skulle bli en dyr föreställning för statskassan och för skattebetalarna. Det finns således anledning att med varsamhet behålla konkursen som ett medel i arsenalen.

KARL BOO (c):

Herr talman! Jag trodde att ett uttalande som industriministern i det här fallet gjort för en tidning var godkänt i efterhand och därmed riktigt återgivet. Jag måste här framhålla att även svaret i dag i vissa delar anknyter till vad som kunde uttolkas av intervjun.

Självfallet ömmar jag inte för kapitalägarna utan för de människor och de bygder som drabbas hårt om man inte kan sätta in förebyggande åtgärder, som på ett bättre sätt än konkursen kan klara ut bygdens och människornas problem.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Därom är vi, Karl Boo, helt överens. Det bör ha framgått av mina tidigare inlägg.

KARL BOO (c):

Herr talman! Jag vill bara erinra om att industriministern vid några tillfällen sagt att han inte avsåg att fullfölja de uttryckningar som den tidigare industriministern Nils G. Åsling fick göra och som gav goda resultat.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag trodde att man under de här fem månaderna hade fått en rik provkarta över uttryckningar som i varje särskilt fall anpassats till den föreliggande verkligheten.

KARL BOO (c):

Herr talman! Jag noterar vad industriministern sagt, och det var i stort sett vad jag ville få bekräftat, nämligen att det inte går att vara passiv när nöden är stor.

Jag konstaterar således att även industriministern följer upp de intentioner som Nils G. Åsling på sin tid arbetade efter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om åtgärder för att förhindra friställning av arbetskraft vid de mindre och medelstora varven

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Magnus Perssons* (s) den 15 mars anmälda fråga, 1978/79:436, och anförde:

Herr talman! Magnus Persson har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta för att i enlighet med riksdagens beslut förhindra avskedanden vid de mindre och medelstora varven i avvaktan på riksdagens beslut med anledning av kommissionens utredningsarbete.

Jag vill först nämna att kommissionen för de mindre och medelstora varven nyligen har tillsatts. Riksdagen har ställt medel till förfogande för tidigareläggning av statliga beställningar hos bl. a. de mindre och medelstora

Om åtgärder för att förhindra friställning av arbetskraft vid de mindre och medelstora varven

Tisdagen den
27 mars 1979

*Om åtgärder för
att förhindra fri-
ställning av arbets-
kraft vid de mindre
och medelstora
varven*

varven. Dessa tidigareläggningar kommer att läggas ut successivt i den takt som behövs. Detta bör bidra till att upprätthålla sysselsättningen vid dessa varv.

Vidare står arbetsmarknadspolitiska medel till buds även för de mindre och medelstora varven. Det s. k. 75-procentsbidraget kan därvid komma i fråga.

Till sist vill jag påpeka att jag inte har några formella möjligheter att ingripa mot beslut som fattas av styrelserna i de privatägda varven för att minska personalen eller lägga ned verksamheten.

MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka industriministern för svaret på min fråga.

Karlstads Varv är ett av de många små och medelstora varv som brottas med problem. En rad faktorer har bidragit till den nämnda krissituationen. Varvsledningen säger att en av orsakerna är att kreditgivande myndigheter på departemental nivå bidragit till att situationen starkt förvärrats. I en tidningsartikel i Värmlands Folkblad säger platschefen vid varvet följande: "Man får känslan av att vi i Karlstad inte skall finnas till."

Herr talman! Det svar jag i dag har fått på min fråga ger ju inga konkreta utfästelser för exempelvis Karlstads Varv. Självfallet ställer man sig då frågande till vad tidigare riksdagsbeslut egentligen inneburit. Enligt mitt förmenande har statsmakterna, industridepartementet och kreditgivande organ inte uppfyllt riksdagsbeslutet och alltså inte tillräckligt stött de små och medelstora varven. Är det inte så, herr talman, att de fria marknadskrafterna här fått råda under lång tid? Nu inträder just den situation som vi socialdemokrater förutsåg i vår gruppmotion. Det gamla ordspråket, "medan gräset växer, dör kon", har fått hög aktualitet.

Först och främst skulle jag vilja ställa frågan, om inte kommissionen borde ha tillsatts i ett tidigare skede. Låt mig sedan komplettera med frågorna: Hur långt har kommissionen kommit i sitt arbete? Vilka tidsramar har kommissionen till sitt förfogande? Om inget konkret görs, kommer det ena varvet efter det andra att dö, vilket är just vad vi befarade i vår motion.

Jag är således inte särskilt nöjd med svaret, men jag hoppas att industriministern tar itu med de här frågorna på ett mer konkret sätt än tidigare.

Vi kan som exempel ta Vänern, eftersom vi har ett varv som ligger i norra delen av Vänern. Det är självfallet av ytterst stort värde, både regionalpolitiskt och på andra sätt – för underhåll och reparationsberedskap osv. – att det finns ett varv i denna del av Vänern. Statsmakterna har satsat ca 250 miljoner på en fördjupning av Trollhätte kanal och åretruntsjöfart på Vänern. Detta innebär ökat tonnage, och då måste det också finnas ökad beredskap i form av varv. Jag anser att upplysning om detta måste lämnas till varven. Platschefen menar att de lokala och regionala myndigheterna stöder varven, medan de centrala myndigheterna inte gör det. Då kan man ställa sig frågan: Vad är rätt och riktigt?

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag är inte medveten om att Karlstads Varv, där i dag ungefär 25 personer arbetar, har fått några framställningar om beställarstöd obehandlade eller avslagna på departemental nivå.

Låt mig vidare konstatera att om icke regeringen kan bestämma att ett privat varv skall fortsätta sin drift, så kan inte heller riksdagen göra det.

MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag har bara citerat ur en artikel i Värmlands Folkblad. Enligt artikeln sade platschefen i intervjun att han ville kasta skulden på kreditgivande myndigheter på departementsnivå. Han fortsätter:

”Man får känslan av att vi i Karlstad inte skall finnas till.”

Det är dessa uppgifter jag skulle vilja att departementschefen tittade litet närmare på. Vi har här två olika versioner av vad som har förekommit.

Jag vill dessutom säga, herr talman, att kommissionens arbete måste påskyndas. Jag fick inte något konkret svar på frågan vilka tidsramar kommissionen har för sitt arbete.

Som jag sade i mitt förra inlägg aktualiseras här det ena varvet efter det andra. I förra veckan hade vi en debatt om Lödöse Varf. Nu gäller det Karlstads Varv, och nästa vecka är det kanske fråga om ett annat varv. Därför måste någon form av konkreta åtgärder vidtas i överensstämmelse med riksdagens beslut. Jag tycker att det här visas en viss nonchalans från departementets sida.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Tidsperspektivet för kommissionens arbete är att det skall bli färdigt till i höst, vilket torde vara den tidpunkt som riksdagen åsyftade.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1978/79:136 till jordbruksutskottet

§ 15 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1978/79:2259 och 2260 till trafikutskottet

1978/79:2261 och 2262 till jordbruksutskottet

1978/79:2263 till civilutskottet

1978/79:2264 till finansutskottet

1978/79:2265–2267 till näringsutskottet

1978/79:2268 yrkandena 1–3 till näringsutskottet

yrkandet 4 till arbetsmarknadsutskottet

yrkandena 5–7 till trafikutskottet

yrkandet 8 till jordbruksutskottet

1978/79:2269 till jordbruksutskottet

Nr 113

Tisdagen den
27 mars 1979

1978/79:2270 till arbetsmarknadsutskottet
1978/79:2271 till försvarsutskottet
1978/79:2272 till kulturutskottet
1978/79:2273 till utbildningsutskottet

§ 16 Tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle socialutskottets betänkande nr 26 och kulturutskottets betänkande nr 23 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden, näringsutskottets betänkande nr 29 sättas närmast efter utrikesutskottets betänkande nr 25 samt socialutskottets betänkande nr 27 sättas sist.

§ 17 Anmäldes och bordlades

Proposition

1978/79:177 om ändrade ersättningsregler inom sjukförsäkringen, m. m.

§ 18 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:2274 av *Gösta Bohman m. fl.*

1978/79:2275 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

1978/79:2276 av *Filip Johansson och Torsten Stridsman*

1978/79:2277 av *Carl-Wilhelm Lothigius*

1978/79:2278 av *Svante Lundkvist m. fl.*

1978/79:2279 av *Kerstin Nilsson och Ove Karlsson*

1978/79:2280 av *Martin Segerstedt m. fl.*

1978/79:2281 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:110 om riktlinjer för skogspolitiken, m. m.

1978/79:2282 av *Anna Lisa Lewén Eliasson m. fl.*

1978/79:2283 av *Bo Siegbahn och Per Petersson*

med anledning av propositionen 1978/79:113 om riktlinjer för u-landsinformation och biståndets organisation m. m.

1978/79:2284 av *Sven Mellqvist m. fl.*

1978/79:2285 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:116 om vissa sjöfartsfrågor

1978/79:2286 av *Lars Werner m. fl.*

1978/79:2287 av *Erik Wärnberg m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:124 om förvärv av Kockums varvsrörelse, m. m.

1978/79:2288 av *Lars-Ove Hagberg*

1978/79:2289 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:126 om medel för tidigareläggningar av vissa investeringar inom SSAB Svenskt Stål AB, m. m.

1978/79:2290 av *Frida Berglund m. fl.*

1978/79:2291 av *Filip Johansson och Torsten Stridsman*

1978/79:2292 av *Kerstin Nilsson*

1978/79:2293 av *Olof Palme m. fl.*

1978/79:2294 av *Torsten Stridsman och Filip Johansson*

med anledning av propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten

1978/79:2295 av *Bengt Fagerlund m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:135 om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, m. m.

1978/79:2296 av *Georg Danell och Per-Olof Strindberg*

1978/79:2297 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:138 om vissa ansökningsfrågor m. m. rörande försvaret

1978/79:2298 av *Georg Andersson m. fl.*

1978/79:2299 av *Ingrid Diesen m. fl.*

1978/79:2300 av *Per Olof Sundman m. fl.*

1978/79:2301 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:143 om barn och kultur

1978/79:2302 av *Alf Lövenborg och Rolf Hagel*

1978/79:2303 av *Olof Palme m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:145 om åtgärder för tekoindustrin

1978/79:2304 av *Svante Lundkvist och Åke Wictorsson*

med anledning av propositionen 1978/79:146 om prisregleringen på fisk, m. m.

1978/79:2305 av *Christina Rogestam och Margit Odelsparr*

med anledning av propositionen 1978/79:153 om förbättrat studiestöd till 18-19-åringar i gymnasial utbildning

1978/79:2306 av *Gösta Bohman m. fl.*

1978/79:2307 av *Rolf Hagel och Alf Lövenborg*

1978/79:2308 av *Torkel Lindahl och Gunvor Wallin*

1978/79:2309 av *Bo Turesson*

med anledning av propositionen 1978/79:95 om den kommunala ekonomin

1978/79:2310 av *Sven-Erik Nordin*
1978/79:2311 av *Hans Nyhage m. fl.*
1978/79:2312 av *Kalevi Wernebrink*
med anledning av propositionen 1978/79:99 om en ny trafikpolitik

1978/79:2313 av *Per Bergman m. fl.*
1978/79:2314 av *Märta Fredrikson och Olle Eriksson*
1978/79:2315 av *Thorsten Larsson m. fl.*
1978/79:2316 av *Elvy Olsson m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:114 med förslag till anslag till centralnämnden för fastighetsdata för budgetåret 1979/80

1978/79:2317 av *Rolf Hagel och Alf Lövenborg*
1978/79:2318 av *Per-Olof Strindberg m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken

1978/79:2319 av *Ingegerd Troedsson m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:118 om ändring i läkemedelsförordningen m. m.

1978/79:2320 av *Gunnar Björck i Värmdö och Ingegerd Troedsson*

med anledning av propositionen 1978/79:120 med förslag om inrättande av statens miljömedicinska laboratorium

1978/79:2321 av *Gösta Bohman m. fl.*
1978/79:2322 av *Kjell-Olof Feldt m. fl.*
1978/79:2323 av *Lennart Pettersson m. fl.*
1978/79:2324 av *Bo Turesson*

1978/79:2325 av *Lars Werner m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:121 om användningen av automatisk databehandling (ADB) i statsförvaltningen

1978/79:2326 av *Stig Alemyr m. fl.*
1978/79:2327 av *Georg Andersson m. fl.*
1978/79:2328 av *Bernt Nilsson m. fl.*
1978/79:2329 av *Bo Turesson*

med anledning av propositionen 1978/79:122 om vissa åtgärder på informationsförsörjningsområdet

1978/79:2330 av *Allan Gustafsson*

med anledning av propositionen 1978/79:123 om riktlinjer för industripolitiken, m. m.

1978/79:2331 av *Kerstin Andersson* i Hjärtum m. fl.

1978/79:2332 av *Bertil Lidgard* m. fl.

1978/79:2333 av *Svante Lundkvist* m. fl.

1978/79:2334 av *Hans Wachtmeister* m. fl.

med anledning av propositionen 1978/79:130 om vissa åtgärder på växtförädlingsområdet m. m.

1978/79:2335 av *Erik Hovhammar* m. fl.

1978/79:2336 av *Johan Olsson*

1978/79:2337 av *Lennart Pettersson*

1978/79:2338 av *Bo Turesson*

1978/79:2339 av *Lars Werner* m. fl.

med anledning av propositionen 1978/79:131 om ADB i arbetsförmedlingen m. m.

1978/79:2340 av *Knut Wachtmeister* m. fl.

1978/79:2341 av *Lars Werner* m. fl.

med anledning av propositionen 1978/79:135 om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, m. m.

1978/79:2342 av *Anna Eliasson*

1978/79:2343 av *Johan Olsson* och *Sven-Olov Träff*

med anledning av propositionen 1978/79:139 om bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag m. m.

1978/79:2344 av *Rolf Hagel* och *Alf Lövenborg*

1978/79:2345 av *Per-Olof Strindberg*

med anledning av propositionen 1978/79:142 om svensk rymdverksamhet

1978/79:2346 av *Ingrid Diesen* m. fl.

1978/79:2347 av *Anna Lisa Lewén-Eliasson* m. fl.

1978/79:2348 av *Lars Werner* m. fl.

med anledning av propositionen 1978/79:147 om informations- och kulturutbytet med utlandet

1978/79:2349 av *Gösta Bohman* m. fl.

med anledning av propositionen 1978/79:160 om fortsatt reformering av inkomstskatten, m. m.

1978/79:2350 av *Bo Turesson*

med anledning av propositionen 1978/79:162 om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier m. m.

Tisdagen den
27 mars 1979

*Meddelande om
frågor*

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 26 mars

1978/79:458 av *Sven-Gösta Signell* (s) till arbetsmarknadsministern om lokaliseringen av ett institut för yrkesinriktad rehabilitering m. m.:

Den 30 mars 1978 bemyndigade regeringen chefen för arbetsmarknadsdepartementet att tillkalla en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till och förbereda en ny organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen m. m.

I oktober 1978 lämnade kommittén, vars namn har varit Nya utredningen om yrkesinriktad rehabilitering m. m. (NYR), sitt betänkande till arbetsmarknadsministern. Av förslaget framgår att det bl. a. skall inrättas ett centralt institut som skall bestå av två enheter: en personalutbildningsenhet och en enhet för metodutveckling och forskning.

Av kommitténs förslag framgår ej något om lokaliseringen av det centrala institutet. Av den anledningen vill jag till statsrådet och chefen för arbetsmarknadsdepartementet ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att föreslå att nämnda centrala institut blir lokaliserat till Skövde, eftersom Skövde torde ha alla förutsättningar att bli en bra lokaliseringssort och eftersom Skaraborgs län vid tidigare utlokaliseringar av statliga verk har förbigåtts?

den 27 mars

1978/79:459 av *Åke Polstam* (c) till bostadsministern om åtgärder för att underlätta administrationen av bostadsbidragen, m. m.:

Bostadsbidrag utgår till ca 600 000 hushåll i landet. Bostadsbidragssystemet har blivit mycket kritiserat, dels på grund av dess administrativa krånglighet, dels därför att det framstår som tveksamt om dess ursprungliga syften uppnås.

På grund av det sätt varpå bostadsbidragens storlek är kopplad till inkomsten uppstår önskemål från kommunernas sida att i efterhand kontrollera om utbetalda bidrag varit riktiga. Enligt Kommunförbundet har kommunerna utbetalat ca 1 miljard kronor för mycket under åren 1975–1977.

Olika kommuner agerar på olika sätt när de upptäcker att för stora bostadsbidrag utbetalats. I vissa fall krävs beloppen tillbaka, i andra fall inte. Av tidningsnotiser framgår att t. o. m. åtal övervägs. Det framstår som klart att det har stor betydelse i vilken kommun man bor; icke bara vad beträffar bidragens storlek utan även beträffande de åtgärder som vidtas mot dem som, medvetet eller omedvetet, erhållit för stora bidrag.

Jag vill mot denna bakgrund ställa två frågor till bostadsministern:

1. Avser bostadsministern vidta åtgärder för att underlätta administratio-

nen av bostadsbidragen i syfte att minska riskerna för att felaktiga bidrag utbetalas och därigenom även minska behovet av omfattande och integritetshotande efterkontroll?

2. Avser bostadsministern vidta åtgärder för att skapa en likvärdig behandling i de fall felaktiga bostadsbidrag har utbetalats?

1978/79:460 av *Åke Polstam* (c) till försvarsministern om skärpt kontroll av militär rök- och brandmateriel:

Under senaste veckoskiftet har det återigen inträffat fall där av allt att döma militära brand- eller rökfacklor antänts och kastats in i lokaler där speciellt ungdomar varit samlade. Panikartade scener har utspelats och stor risk för ungdomarnas liv och hälsa har varit för handen. Det har nu misstänkts, och tidigare i något fall också visat sig, vara militär övningsmateriel som kommit till användning. Det förefaller möjligt att värnpliktiga i glädjen inför utryckningsdagen och av rent oförstånd medverkat till de inträffade katastrofsituationerna.

Med anledning av det anförda vill jag till försvarsministern ställa följande frågor:

1. Vilken kontroll sker under den militära utbildningen för att rök- och brandmateriel på ett otillbörligt sätt ej kan åtkommas av de värnpliktiga och föras ut från militärt område?

2. Är försvarsministern beredd att medverka till att kontrollen skärps i detta avseende?

3. Informeras de värnpliktiga om riskerna med denna materiel och vad som kan inträffa därest den aktuella materielen missbrukas så som nu skett?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 18.08.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 113

Tisdagen den
27 mars 1979

*Meddelande om
frågor*